

TRANSPARENȚA INSTITUȚIILOR PUBLICE ȘI PARTICIPAREA CETĂȚENILOR LA ACTUL DE DECIZIE

Asociația „**Asistență și Programe pentru Dezvoltare Durabilă – Agenda 21**”

Proiectul: „**Transparență și participare în administrația publică**” - PHARE 2005 Societate civilă

Partener proiect: Agenția Națională a Funcționarilor Publici

Transparență și participare în administrația publică - Ghidul de bune practici

Autori (în ordine alfabetică):

Camelia Badea

Florina Pavel

Coordonator proiect: Nina Cugler

Realizarea ghidului a fost posibilă cu sprijinul următoarelor instituții și autorități publice locale:

Consiliul Județean Bacău

Consiliul Județean Hunedoara

Consiliul Județean Sibiu

Consiliul Județean Teleorman

Instituția Prefectului Municipiului București

Primăria Generală a Municipiului București

Primăria Alexandria

Primăria Bacău

Primăria Călan

Primăria Deva

Primăria Târgu Ocna

Primăria Zam

Primăria Zimnicea

**TRANSPARENȚA
INSTITUȚIILOR PUBLICE
ȘI PARTICIPAREA
CETĂȚENILOR LA
ACTUL DE DECIZIE**

Cuprins

Capitolul I. Date introductive	3
Aspecte metodologice	3
Metodologia CLEAR	5
Descrierea locațiilor	5
Date comparative între locații	9
 Capitolul II. Rezultatele interviurilor	 12
Contextul local al participării	12
1. Cetățenii POT – au resursele, cunoștințele și abilitățile necesare participării	17
2. Cetățenilor LE PLACE – au un sentiment de apartenență la comunitatea din care fac parte, nivelul încrederii este ridicat	21
3. Cetățenilor LE ESTE FACILITATĂ PARTICIPAREA – le este oferită posibilitatea de a participa, există diferite structuri asociative ale cetățenilor	25
4. CETĂȚENII SUNT SOLICITAȚI – sunt mobilizați de către autoritățile locale sau organizații civice	28
5. Cetățenii PRIMESC RĂSPUNS – văd că intervențiile lor sunt luate în considerare	31
CONCLUZII	34
 Anexe	 37

Notă: Tabelele marcate cu ■ reprezintă răspunsurile funcționarilor, iar cele marcate cu ■ reprezintă răspunsurile cetățenilor.

Prezentul raport reprezintă una din componentele proiectului „Transparență și participare în administrația publică”, proiect PHARE 2005 – Consolidarea democrației în România, finanțat de Uniunea Europeană și coordonat de asociația: „Asistență și Programe pentru Dezvoltare Durabilă – Agenda 21” în parteneriat cu Agenția Națională a Funcționarilor Publici.

APDD – Agenda 21 și-a propus prin proiectul „Transparență și participare în administrația publică” să susțină reforma din sistemul administrației publice și să contribuie la consolidarea unei bune guvernări în România, prin implicarea societății civile în acest proces.

În conformitate cu scopul propus, proiectul s-a dezvoltat pe două direcții principale:

- experimentarea și în România a modelului Consiliului Europei de evaluare a transparenței instituționale și a nivelului de participare a cetățenilor la viața publică (C.L.E.A.R.), prin aplicarea acestuia în 18 instituții publice din București, Bacău, Hunedoara, Sibiu și Teleorman.
- organizarea unui complex de activități de informare a cetățenilor privitor la cele mai eficiente forme de participare la viața publică și promovare a modelelor de succes în atragerea cetățenilor în actul de guvernare locală.

Aspecte metodologice

Pentru procesul de evaluare CLEAR din România s-a optat pentru o variantă originală a aplicării metodologiei propuse de Consiliul Europei, care să nu presupună doar autoevaluarea instituțiilor, ci și o evaluare a acestora venită din partea cetățenilor și a societății civile.

În elaborarea metodologiei CLEAR un rol important a avut și experiența Municipality Askim din Norvegia, țară care a dezvoltat modelul CLEAR, împreună cu Spania, Finlanda, Slovenia și Olanda în prima etapă de pilotare a acestuia de către Consiliul Europei. Modelul practicat în Norvegia a fost transmis de către d-na Sinnove Rambaek, prezentă la cursul de formare adresat funcționarilor publici – reprezentanți ai instituțiilor publice cuprinse în proiect.

În proiect au fost incluse 18 instituții publice din 4 județe ale țării (Bacău, Hunedoara, Sibiu, Teleorman) și din Municipiul București: 5 primării de municipii reședință de județ (Alexandria, Bacău, București, Deva, Sibiu), 4 primării de orașe (Călan, Ocna Sibiului, Târgu Ocna, Zimnicea), 4 primării de comune (Hemeiș, Izlaz, Roșia, Zam), 4 consilii județene (Bacău, Hunedoara, Sibiu, Teleorman) și Instituția Prefectului Municipiului București.

Evaluarea a constat în realizarea de către fiecare dintre cele 18 instituții a unui raport pe baza unui chestionar care include dimensiunile avute în vedere de

instrumentul CLEAR. De asemenea, s-a realizat și o evaluare cantitativă, prin auto-aplicarea unui chestionar funcționarilor publici din instituțiile vizate. În total au fost realizate 924 de chestionare, numărul acestora variind de la instituție la instituție în funcție de mărimea acesteia. Eșantionul este unul neprobabilistic, însă în selecția respondenților s-au avut în vedere criterii ca nivelul ierarhic, reprezentarea tuturor departamentelor, vechimea în instituție etc.

		N
total		924
județ	Bacău	185
	București	200
	Hunedoara	177
	Sibiu	185
	Teleorman	177

O altă sursă de informații pentru prezentul raport este evaluarea făcută de societatea civilă. Un grup de 32 de voluntari reprezentând diverse organizații non-guvernamentale au fost instruiți pentru a fi monitori în cadrul acestui proiect; ei au realizat interviuri pe bază de chestionar cu cetățeni din județele proiectului, urmărind aceleași dimensiuni ale instrumentului CLEAR. Eșantionul ales a fost unul de disponibilitate, ținându-se cont de criterii de reprezentativitate ca vârsta, nivelul de educație, sexul, tipul localității de reședință.

		N
total		1080
vârsta	18-35 ani	493
	36-55 ani	474
	56+	112
educație	fără școală / școală generală	90
	liceu / școală postliceală	607
	facultate / studii postuniversitare	381
tipul localității	oraș reședință de județ	800
	comună	140
	oraș	140
județ	Bacău	160
	București	240
	Hunedoara	280
	Sibiu	160
	Teleorman	240

De asemenea, monitorii au realizat și rapoarte cu observațiile lor din timpul perioadei de monitorizare (martie – aprilie 2008). La inițiativa grupurilor de voluntari din fiecare locație, au fost aplicate și proceduri alternative de monitorizare care să ofere mai multe informații despre deschiderea către cetățeni a instituțiilor locale.

Metodologia CLEAR

CLEAR este un instrument de măsurare a gradului participării publice în diferite comunități locale. Este un instrument de diagnoză, care ajută instituții publice sau alte organizații să identifice puncte tari și slabe ale participării în localitățile lor.

Instrumentul se bazează pe premiza că cetățenii vor participa într-un mod eficient atunci când:

- Can (pot) – au resursele, cunoștințele și abilitățile necesare participării
- Like (le place) – au un sentiment de apartenență la comunitatea din care fac parte, nivelul încrederii este ridicat
- Enabled (le este facilitată participarea) – le este oferită posibilitatea de a participa, există diferite structuri asociative ale cetățenilor
- Asked (sunt solicitați) – cetățenii sunt mobilizați de către autoritățile locale sau organizații civice
- Responded (primesc feed-back) – cetățenii văd că intervențiile lor sunt luate în considerare

(a se vedea Anexa 1)

Instrumentul este organizat în jurul acestor 5 dimensiuni, la care se adaugă cea a contextului local al participării, a caracteristicilor comunității care se pot constitui în elemente de facilitare a implicării cetățenilor. Această dimensiune este, de fapt, etapa 0 în procesul de diagnosticare. Scopul său este acela de a oferi o anumită informație contextuală asupra naturii participării în zonă și indică, într-o anumită măsură, inițiativele municipalității / ale județului în direcția încurajării unei implicări active a cetățenilor.

Instrumentul CLEAR a fost elaborat de o echipă de experți alcătuită din Vivien Lowndes (De Montfort University, UK), Lawrence Pratchett (De Montfort University, UK) și Gerry Stoker (Universitatea din Manchester, UK).

Descrierea locațiilor (anexa 2)

România este împărțită în 8 zone de dezvoltare pe criterii economice și socio-culturale astfel: zona nord-estică (cuprinzând județul din analiză Bacău), zona sud-est, zona sudică (cuprinzând județul Teleorman), zona sud-vest, zona vestică (cuprinzând județul Hunedoara), zona de nord-vest, zona centrală (cuprinzând și județul Sibiu) și municipiul București.

Municipiul București

Municipiul București, capitala României, este cea mai mare unitate administrativ-teritorială a țării. Suprafața sa este de 228 km pătrați (0.8 % din suprafața României), iar numărul locuitorilor (domiciliați sau rezidenți), la 31 decembrie 2006, era de 1.940.486, reprezentând 8,9% din populația țării, însă numărul real al locuitorilor depășește 2 milioane.

Produsul intern brut (PIB) al Municipiului București în anul 2006 a fost peste 18 miliarde euro, adică mai mult de 18% din PIB național. Structura pe ramuri a PIB realizat în Municipiul București prezintă caracteristici diferite față de cea înregistrată la nivel național, cele mai importante sectoare fiind cel al industriei (a generat 20% din PIB) și cel terțiar, al serviciilor (a generat 60% din PIB-ul capitalei). În ceea ce privește PIB pe locuitor, în Municipiul București se înregistrează un nivel dublu față de media națională. Acest fapt se reflectă și în veniturile nete lunare ale populației, care în anul 2006 au fost cu o treime mai mari decât media națională (320 față de 245 de euro).

Structura salariaților municipiului era similară cu cea a produsului intern brut, două treimi din populația ocupată activând în sectorul serviciilor, un sfert în industrie și 7,5% în construcții.

Județul Bacău

Cu o suprafață de 6603 km², județul Bacău se află în regiunea de dezvoltare NE, pe drumul european E85 și are 3 municipii, 5 orașe și 85 de comune (2005).

Populația județului număra 719844 locuitori în iulie 2007, înregistrându-se o scădere de la ultimul recensământ (727230 în 2002 și 722961 în 2004), ceea ce plasează județul pe locul cinci după județele Prahova, Iași, Dolj și Constanța. Județul se situează pe locul 6 ca putere economică cu un procentaj de 4,5% din producția industrială națională, și pe locul 8 din punct de vedere al investițiilor atrase.

În 2008 județul număra 11736 șomeri, din care 1634 în Bacău, orașul reședință de județ, 86 în Târgu Ocna, iar în Hemeiș 41. Rata șomajului calculată ca raport între numărul total de șomeri și populația activă civilă a fost în județul Bacău la sfârșitul lunii martie 2008 de 4,9%, media pe țară fiind de 4,2%, plasând județul de locul 25.

La ultimele alegeri locale (iunie 2008), în județul Bacău prezența la urne a fost de 45,76% față de 47,62% la nivelul țării, la ora de închidere a urnelor de vot, plasând județul printre județele cu prezență scăzută.

Municipiul Bacău este reședința județului cu același nume.

Județul Hunedoara

Județul Hunedoara face parte din Regiunea de dezvoltare Vest. Cu o poziție geografică ce deschide oportunități de cooperare transfrontalieră, este una dintre cele mai dezvoltate zone din țară. În județul Hunedoara există 7 municipii, 7 orașe și 55 de comune.

Populația județului, la recensământul din 2002, era de 485712 locuitori, iar până în 2007 (1 iulie) aceasta a scăzut cu aproximativ 10000 de locuitori. Din cei patru

sute de mii de locuitori, aproximativ jumătate reprezintă populația activă (213900 în 2006), iar rata șomajului la nivel de județ a scăzut din 2004 până în 2006 de la aproximativ 11% la 6,4% (la sfârșitul anului). Prezența la vot, la ultimele alegeri locale (iunie 2008) a fost de 47,66% (la închiderea urnelor), comparabilă cu media la nivel național (47,42%).

Municipiul Deva este reședința de județ.

Populația municipiului Deva era în 2002 de aproximativ 69300 de locuitori, 90% dintre aceștia români, aproximativ 7% maghiari și 3% rromi și germani. Structura populației pe religii arată o preponderență a ortodocșilor (82%), dar și romano-catolici (7%) sau reformati (1,7%). În municipiul Deva, la sfârșitul anului 2006 erau înregistrați 1135 șomeri, numărul acestora fiind în scădere față de 2005 când erau înregistrați 1143 sau 1235 (2004).

Județul Sibiu

Din punct de vedere al poziționării, județul se află în centrul țării, fiind traversat de coridorul IV pan-European și trei drumuri județene care traversează municipiul reședință de județ și leagă Sibiuul atât de sudul, cât și de vestul țării.

Județul Sibiu este unul dintre cele mai dezvoltate din țară, fiind caracterizat de rate mari ale urbanizării, ale capitalului uman (grad înalt de alfabetizare, educație, dezvoltare a infrastructurii de comunicații), ale industrializării (industria constructoare de mașini, textilă, energetică).

Populația județului număra 423156 (iulie 2007) locuitori.

Rata șomajului la nivelul județului a scăzut în ultimii 7 ani de la 9,8% (2000) la aproximativ 3,5% (2007), înregistrându-se o creștere a PIB comparabilă cu cea de la nivel național: 4059 lei pe cap locuitor la nivel național, față de 4976 lei în județ (2006). Și salariul mediu lunar net al sibienilor a crescut de la 249 euro (2006) la 323 euro (începutul lui 2008).

Prezența la vot a fost de aproximativ 42% la nivelul județului, sub nivelul opțiunilor exprimate prin vot la nivel național. (47,42%)

Municipiul Sibiu este reședința Județului.

Populația orașului număra 155045 locuitori (2004) dintre care aproximativ 45% populație activă, iar dintre șomeri mai mult de jumătate își căutau de lucru. Din totalul populației maghiarii, germanii, sașii sunt minorități al căror număr a scăzut după 1990 până la aproximativ 10% (2007). În anii 2002-2003 în oraș erau aproximativ 40 de unități școlare la care erau înscriși aproximativ 30000 de elevi, atât la școli publice cât și la școli private.

Orașul concentrează mai mult de jumătate din activitatea economică a județului. Cele mai importante activități sunt în domeniul confecțiilor textile,

industria alimentară, producția meșteșugărească, comerțul, industria electronică și a automobilelor.

În anul 2007 orașul Sibiu a fost declarat capitală culturală europeană.

Județul Teleorman

Este situat în regiunea de dezvoltare Muntenia. Populația județului Teleorman era de 436025 locuitori (2002), iar densitatea de 75 locuitori/km² îl plasează pe locul 23 în topul județelor în funcție de populație.

Rata șomajului la nivel de județ a scăzut în ultimii ani, de la 10,2% în 2002 până la 8,2% în 2006, fiind foarte mare comparativ cu cea la nivel național.

Rata de participare la ultimele alegeri locale, la nivelul județului Teleorman a fost de 59,23% peste media națională, fapt ce plasează județul printre județele cu prezență mare la vot.

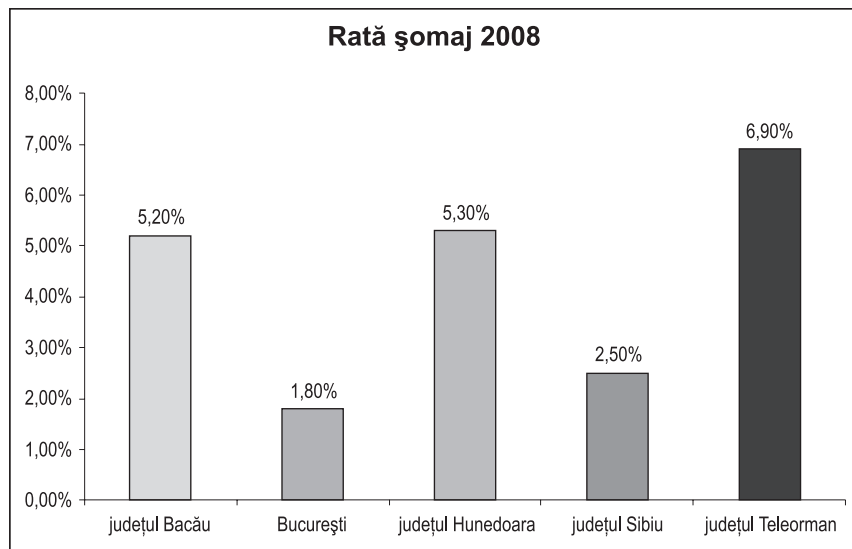
Municipiul Alexandria

Municipiul Alexandria, reședința județului Teleorman, este un oraș de mărime medie.

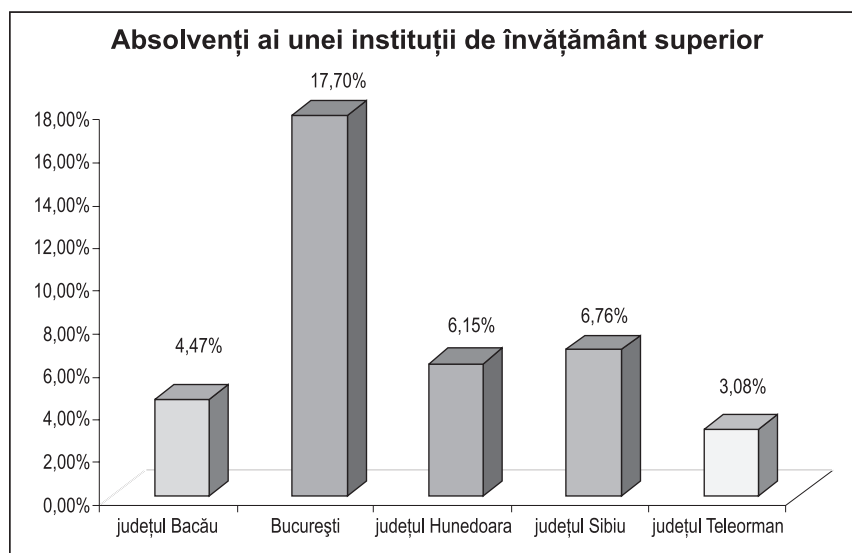
La ultimul recensământ (2002), în Alexandria erau 50496 locuitori din care jumătate erau activi. Din populația activă, 19476 persoane reprezintă populația ocupată. Din numărul total de locuitori, aproximativ 10% sunt de etnie rromă, maghiară sau altă etnie, iar al ortodocșilor este de peste 90%. Cei aproximativ 15000 de elevi și studenți (populație inactivă) frecventează 30 de unități școlare și filiale a două universități din țară.

(A se vedea Anexa 2 pentru caracteristicile locațiilor conform Recensământului din 2002)

Date comparative între locații

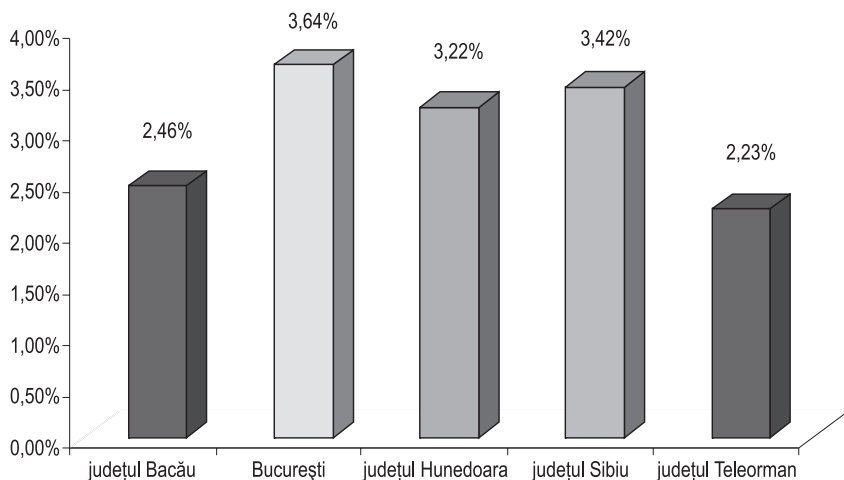

Populația după nivelul instituției de învățământ absolvite conform recensământului din 2002

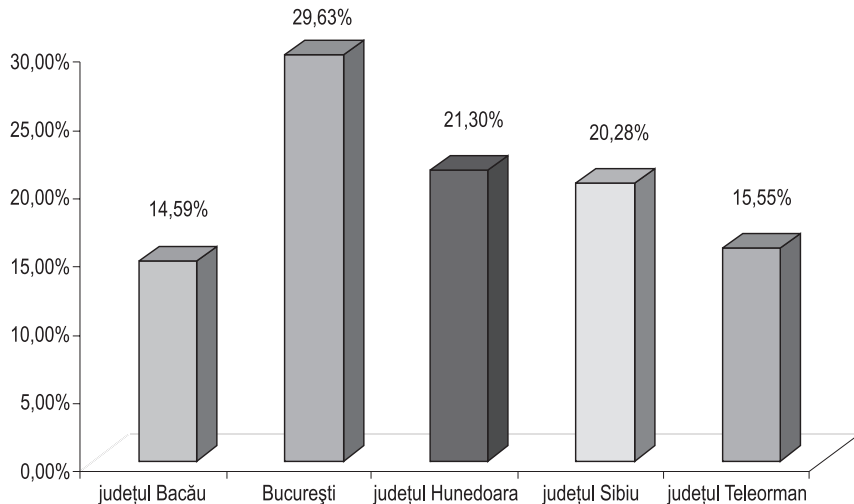
Notă de citire a graficului: 4,47% din populația județului Bacău a absolvit cursurile unei instituții de învățământ superior

Absolvenți de cursuri postliceale

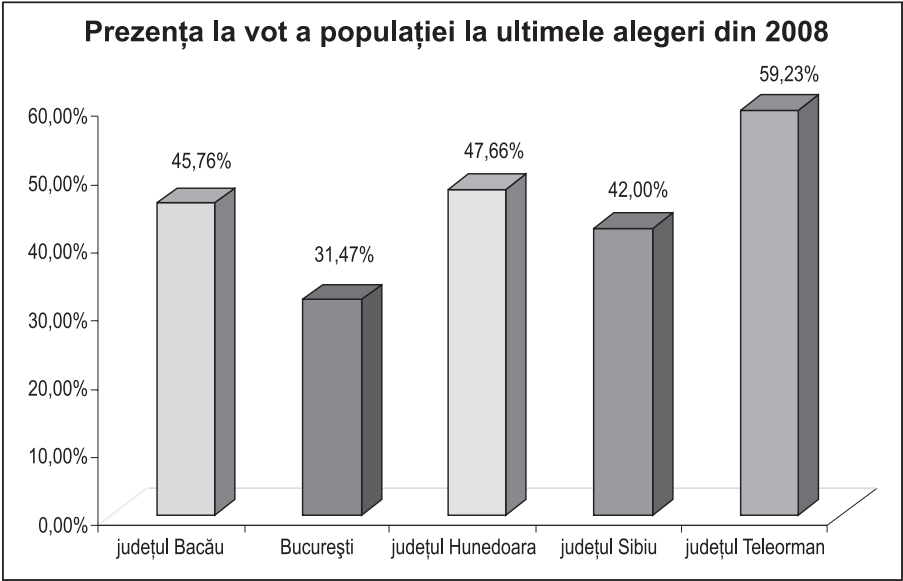
Notă de citire a graficului: 2,46% din populația județului Bacău a absolvit cursuri postliceale

Absolvenți de liceu

Notă de citire a graficului: 14,59% din populația județului Bacău a absolvit liceul

Prezența la vot în 2008

Contextul local al participării

Nivelurile diferite de dezvoltare și diferitele forme de organizare actuale sau din trecut (exemplul vecinătăților săsești din Sibiu) sunt factori care structurează participarea și dezvoltarea / menținerea capitalului social comunitar care facilitează contribuția la bunul public și manifestarea și dezvoltarea spiritului comunitar.

Dreptul la vot constituie unul dintre drepturile cetățenești fundamentale ale omului, iar alegerile sunt unul dintre cele mai importante instrumente cu ajutorul căruia cetățenii pot influența procesul decizional public.

Participarea la vot, așa cum a rezultat din răspunsurile instituțiilor publice implicate în proiect, nu este una foarte ridicată, nivelul cel mai scăzut atingându-se în București, orașul cu cel mai mare număr de locuitori și cel mai dezvoltat din punct de vedere economic. Niveluri mai mari ale participării la procesul electoral se înregistrează în județele mai sărace. De asemenea, vârstnicii votează într-o proporție considerabil mai mare decât tinerii.

În ceea ce privește situația celor 4 județe și a Municipiului București cu privire la rata participării la vot, majoritatea răspunsurilor primite de la autoritățile locale au supraestimat procentele, răspunsurile fiind dezirabile: participarea a fost medie sau peste medie. Sunt însă câteva observații de făcut:

- Municipiul București a avut cea mai mică rată a participării la vot (31,3%), mult mai mică decât valoarea la nivel urban (38,3%) și media la nivel național (47,6%), cauza nu are legătură cu caracteristicile particulare ale cetățenilor neapărat, ci mai degrabă cu alegerea și cu recompensele obținute în urma exprimării alegerii
- în județul Sibiu, Consiliul Județean a estimat rata participării la ultimele alegeri locale (iunie 2008) ca fiind sub medie, contrar datelor oficiale și contrar chiar celor furnizate de Primărie
- în județul Teleorman, deși cele două instituții au apreciat rata participării ca fiind peste medie, Consiliul Județean a dat o valoare mai mică cu trei procente față de valoarea oferită de Biroul Electoral Central (56,3% față 59,3%)

Datele obținute sunt în concordanță cu rezultatele altor cercetări, care arată că participarea la vot crește o dată cu înaintarea în vârstă (până la vârsta de 60 de ani la noi în țară) și este mai mică la femei decât la bărbați, diferențele de gen datorându-se parțial unor diferențe de statut: spre exemplu faptul că femeile sunt inactive din punct de vedere socio-economic le reduce șansele de a vota și de a participa la viața publică.

Cu excepția participării la vot (la care cel mai adesea participă mai mult de jumătate dintre alegători), **alte forme de participare** reprezintă mai degrabă apanajul unor grupuri minoritare interesate, perioada pre-electorală fiind cea mai intensă din punct de vedere al informării: atât de către autorități prin campaniile electorale, cât și de către cetățeni prin intermediul mass-media pentru a face o alegere.

Ce forme de participare considerați că este cel mai probabil să aleagă cetățenii în încercarea de a influența actorii decizionali la nivel local?		semnarea unei petiții	protest	contactarea mass-media	contactarea unui funcționar public	contactarea unui politician	răspunsul la o consultare publică
		%	%	%	%	%	%
total		58	31	51	35	29	32
județ	Bacău	56	32	51	31	29	39
	București	66	51	57	19	17	20
	Hunedoara	51	17	55	39	39	35
	Sibiu	61	24	42	38	23	31
	Teleorman	54	28	51	49	38	36

Forma de implicare în luarea deciziilor la nivel local cel mai probabil de a fi aleasă este, atât în viziunea cetățenilor (23%), cât și a funcționarilor publici (58%), depunerea unei petiții. Diferența între cele două procente se poate explica prin contactul funcționarilor publici mai degrabă cu acei cetățeni care manifestă un comportament participativ, dar și prin numărul mare de petiții pe care aceștia trebuie să le soluționeze. Cetățenii plasează pe locul doi contactarea unui funcționar public (21%), asociind probabil acest demers tot unor proceduri formale de relaționare cu administrația publică.

Se observă alegerea acestor forme de implicare în fața celor asociate activismului civic și unui interes îndreptat mai mult spre problemele comunității în ansamblu decât spre soluționarea problemelor personale.

Datele rezultate din analiza răspunsurilor sunt confirmate și de rapoartele instituțiilor implicate în proiect, acestea evidențiind un nivel scăzut al implicării cetățenilor în luarea deciziilor (în peste jumătate din rapoarte participarea publică este estimată a fi scăzută sau foarte scăzută) și un interes aproape exclusiv pentru rezolvarea propriilor probleme în interacțiunea cu administrația publică. De asemenea, această orientare a comportamentului cetățenilor reiese și din observațiile monitorilor:

„Am observat interesul scăzut pentru problemele publice, subiecții fiind interesați doar de rezolvarea unor probleme personale punctuale, în relație strictă cu un funcționar sau altul.” (Dumitru Ficută, monitor Bacău)

„Mulți dintre cetățenii chestionați vorbeau despre participare publică referindu-se la problemele personale pe care le aveau, la plângerile pe care le depuseseră ei la Primărie. Am încercat să le explic că sunt și probleme generale care i-ar putea interesa, dar nu cred că au înțeles.” (monitor București)

Participarea prin intermediul mass-media sau prin semnarea unei petiții este o formă mediată, pasivă de participare, participarea directă prin întâlniri are o frecvență destul de redusă, probabil și din cauza frecvenței mai reduse a oportunităților de acest tip.

Unele diferențe apar și în funcție de locație – în București și Sibiu există un grad de încredere mai ridicat în potențialul mass - media ca factor de influențare a deciziilor la nivel local (57% și respectiv 55%). Dezbaterile publice au înregistrat scoruri mai ridicate în acele locații în care asemenea forme de dialog cu cetățenii s-au promovat frecvent: în Bacău – 39%, în Teleorman – 36%. Aceste forme de participare publică au fost promovate în cele două locații inclusiv prin prezentul proiect, ele având în Bacău ca tematică: „Persoanele de vârstă a 3-a - actori activi ai dialogului între societatea civilă și administrația publică locală ”, iar în județul Teleorman, în orașul Zimnicea „Strategia de dezvoltare a orașului în perioada 2008 – 2013”.

La ce forme de implicare publică este cel mai probabil să reacționeze actorii decizionali?		semnarea unei petiții	protest	contactarea mass-media	contactarea unui funcționar public	contactarea unui politician	răspunsul la o consultare publică
		%	%	%	%	%	%
total		43	39	55	22	24	40
județ	Bacău	40	42	55	19	25	44
	București	46	59	64	9	17	24
	Hunedoara	33	28	58	22	34	46
	Sibiu	54	31	43	24	16	38
	Teleorman	44	33	57	36	32	49

În ceea ce privește forma de implicare care este cel mai probabil să dea rezultate, atât cetățenii, cât și funcționarii publici o identifică în contactarea mass-media. De altfel, informarea prin mass-media, fiind accesibilă tuturor grupurilor care au de transmis un mesaj, dar fiind și un mijloc de comunicare bidirecțional, rămâne totuși un intermediar al relației autorităților publice locale cu cetățenii.

În preajma alegerilor, participarea politică crește, cetățenii fiind informați prin campanii electorale cu privire la alegerea candidaților/partidelor sau se informează ei înșiși din mass-media sau prin discuții cu rude și prieteni pentru a face o alegere, sau consultă diverse materiale, informarea fiind mai degrabă pasivă. Semnarea unei petiții poate fi înțeleasă și ca formă de protest, fiind preferată după comunicarea intermediată de mass-media.

Rezultatele cercetării sunt în concordanță cu rezultatele unor cercetări anterioare care au arătat că, din punct de vedere al potențialului de protest prin petiții, comparativ cu alte țări ale UE, românii sunt mai puțin dispuși să semneze o petiție. Șanse mai mari de a fi semnatori au cetățenii activi din punct de vedere ocupațional, cu vârsta peste medie.

În percepția instituțiilor, printre cei mai puțin implicați în viața publică sunt tinerii, bătrânii, minoritățile religioase și etnice și persoanele cu dizabilități. Aceste persoane au mai puține resurse și urmăresc în primul rând satisfacerea unor nevoi de bază, fapt care influențează cuantumul timpului alocat pentru acțiuni sociale.

Există cazuri în care încercările autorităților de a îmbunătăți accesul unor grupuri minoritare la serviciile oferite de instituțiile publice, concretizate prin crearea de organisme specializate pentru oferirea acestor servicii grupurilor minoritare (ex.: experții, mediatorii pentru problemele romilor, instituțiile speciale create pentru aceștia), ajung să aibă efectul creării unei administrații paralele care nu face decât să accentueze segregarea grupului minoritar de majoritari. În acest sens, reprezentanții romilor prezenți la evenimentul Zilelor Cetățeanului de la Instituția Prefectului Municipiului București au pledat pentru necesitatea unei abordări integrate.

Grupurile care se implică activ sunt mai degrabă minoritare și ele acționează fie pentru promovarea intereselor specifice (stoparea închiderii unor întreprinderi, creșeri salariale etc), fie datorită apartenenței la grupuri asociative (ONG-uri) care acționează, în virtutea obiectivelor specifice, pentru promovarea intereselor colective în diferite domenii de interes general: protecția mediului, combaterea corupției, monitorizarea aplicării unor legi, promovarea intereselor consumatorilor etc.

În ultima perioadă s-au multiplicat și tendințele unor companii private de a se manifesta ca factori de susținere a activismului civic prin promovarea unor campanii sociale în sprijinul unor grupuri defavorizate sau a diminuării urmărilor unor calamități naturale.

Problemele pentru care cei mai mulți cetățeni își declară interesul sunt educația (51%), locurile de muncă (47%) și sănătatea (45%). Din rapoartele realizate de instituțiile publice reiese însă că cetățenii sunt mai degrabă interesați de problematica locurilor de muncă și a locuinței, aceasta indicând o preocupare activă pentru domeniile menționate și un interes mai degrabă general și pasiv pentru celelalte.

În care dintre următoarele problematice doriți să aveți un cuvânt de spus atunci când se ia o decizie la nivel local?											
	locuri de muncă %	infrastructură %	locuințe %	educație %	funcționarea instituțiilor %	sănătate %	justiție %	infraționalitate %	corupție %	agricultură %	social %
total	47	29	36	51	25	45	25	15	32	15	26
vârsta											
18-35 ani	48	27	41	51	23	43	22	17	30	10	24
36-55 ani	47	31	34	53	27	45	28	13	32	17	30
56+	37	23	25	46	25	54	25	17	40	26	23
educație											
fără școală / școală generală	44	24	37	42	20	48	20	13	33	14	21
liceu / școală postliceală	51	24	36	47	22	43	25	15	31	15	20
facultate / studii postuniversitare	40	37	37	60	30	47	27	15	33	14	38
tipul localității											
oraș reședință de județ	44	31	36	53	27	48	29	17	35	13	30
oraș	56	23	34	44	16	38	17	10	18	10	19
comună	55	18	39	49	21	36	11	7	24	29	14
județ											
Bacău	45	31	38	51	26	49	28	8	29	10	38
București	46	41	43	58	31	55	39	28	49	15	29
Hunedoara	43	21	32	50	22	43	25	13	35	10	24
Sibiu	39	42	36	42	21	38	25	14	21	16	32
Teleorman	58	14	34	52	24	38	9	10	19	23	15

1. Cetățenii POT – au resursele, cunoștințele și abilitățile necesare participării

Participarea, conform definiției date de OECD, presupune trei etape: informare, consultare și participare. Prima etapă, cea de informare presupune acces la resurse, implicând transparența instituțiilor publice locale. Printre premisele unei implicări eficiente a cetățenilor în procesul decizional la nivel local se află și accesul la resurse de bază care să faciliteze această participare, acces care este preferabil să fie asigurat în mod gratuit de către administrația locală.

Chestionați în legătură cu **accesul la resurse** doar o treime dintre cetățeni au răspuns afirmativ. Există desigur scoruri diferite în funcție de tipul de resurse, de locație și capacitatea cetățenilor de a le accesa, care depinde de gradul lor de educație, dotările cu echipamente IT, competențe în a accesa informații postate pe site-ul instituțiilor etc.

Punctele de informare și documentare le sunt mai accesibile tinerilor și persoanelor cu studii superioare. În comune este mai facil accesul la sălile de conferințe (46%), comparativ de exemplu cu Municipiul București, unde procentajul este de numai 17%. În schimb abilitățile de a accesa informații prin calculator sunt mult mai reduse la nivelul comunelor (11%), comparativ cu orașele reședință de județ, unde scorurile sunt aproape duble (cel mai ridicat scor este de 26% în Bacău). „Unii cetățeni s-au plâns că nu dețin internet pentru a afla temele dezbatelor publice și nu le este la îndemână să meargă direct la instituții pentru a vedea afișat pe ușă temele ședințelor.” (Roxana Anghel, monitor București)

La care dintre următoarele resurse aveți acces (le puteți folosi fără restricții) într-o instituție publică?

săli de
întâlnire
%

puncte de informare
și documentare
%

fotocopiator
%

calculator
%

total		29	49	17	22
vârsta	18-35 ani	25	54	19	23
	36-55 ani	32	47	15	22
	56+	33	40	13	15
educație	fără școală / școală generală	36	39	6	11
	liceu / școală postliceală	28	48	15	20
	facultate / studii postuniversitare	28	55	23	27
tipul localității	oraș reședință de județ	25	52	16	23
	oraș	33	43	19	25
	comună	46	44	18	11
județ	Bacău	49	50	16	26
	București	17	46	18	24
	Hunedoara	24	51	13	24
	Sibiu	27	51	11	16
	Teleorman	34	50	24	17

La nivel teoretic, în fiecare instituție ar trebui să funcționeze un Centru de informare și documentare unde cetățenii să aibă acces la baze de date cu acte normative, un calculator conectat la internet etc. De multe ori însă aceste centre, ca și alte facilități oferite de administrația locală cetățenilor, rămân nefuncționale, una din cauze fiind faptul că cetățenii nu știu de existența lor (jumătate dintre cei chestionați). Dacă două treimi dintre funcționarii publici spun că cetățenii au acces liber la spații destinate întâlnirilor, doar o treime dintre cetățeni declară același lucru.

În ceea ce privește accesul la internet, aproape 60% dintre funcționari spun că acesta le este asigurat cetățenilor, în timp ce doar 22% dintre aceștia din urmă declară că au acces la un calculator.

Majoritatea respondenților din rândul cetățenilor (44%) apreciază cunoștințele lor de comunicare cu ajutorul calculatorului ca fiind de nivel mediu, existând însă diferențe semnificative în funcție de grupa de vârstă: cei mai mulți vârstnici (39%) spun că aceste cunoștințe sunt inexistente. Lipsa acestor abilități constituie o piedică în calea implicării civice, unii dintre monitori percepend chiar o situație problematică legată de nivelul abilităților asociate participării publice în comunitățile monitorizate:

„Majoritatea cetățenilor au cunostințe slabe sau chiar nule în utilizarea echipamentelor electronice și/sau de calcul. Înțeleg că trebuie să învețe să utilizeze echipamentele electronice, dar dacă nu a făcut nimeni nimic în acest sens prea puțini au învățat singuri.” (Mariana Luță, monitor Hunedoara)

„În concluzie consider că pentru început educația este un capitol foarte important unde ar trebui să informăm și să consiliem mai mult, să informăm cetățenii de oportunitățile lor și, mai mult, să apelăm ONG-urile să conceapă sesiuni de instruire atât a cetățenilor în general, cât și a tinerilor din mediul rural și poate și din mediul urban. (George Cune, monitor Sibiu)

Un nivel mai degrabă scăzut al abilităților necesare participării la viața publică este perceput și de către funcționarii publici chestionați.

În viziunea funcționarilor publici, principalii **factori care contribuie la o slabă implicare din partea cetățenilor** sunt lipsa de timp a acestora (cei mai mulți, 38%, cred că cetățenii au timp în mică măsură) și convingerea că opiniile lor nu sunt luate în considerare de către responsabili administrației locale (două treimi din respondenți). Jumătate dintre funcționari identifică un factor problematic și în lipsa de interes a cetățenilor. Aceste probleme reies și din observațiile grupului de monitori:

„Piedica principală care reiese din aplicarea chestionarelor este lipsa timpului, dar și percepția negativă asupra modului de derulare al lucrurilor: în zadar se mai implică - părerea lor nu contează atât timp cât la putere se află oameni care-și cunosc doar propriile nevoi.” (Violeta Vitan, monitor București)

„Deși există o anumită disponibilitate pentru implicarea în viața civică, aceasta se află într-o stare latentă pentru că nu este încurajată de autoritățile locale și își pierde din potențial odată cu trecerea timpului. Cetățenii au remarcat că „opiniile noastre, ale celor mulți, nu contează”, „acele consultări de care îmi spuneți nu cred că se realizează cu adevărat”. Cu alte cuvinte, există o impresie generală, mitizată, acceptată dar neverificată individual care va fi foarte greu de modificat pentru simplul fapt că oamenii nu încearcă să vadă cum se întâmplă lucrurile în realitate.” (Cătălina Neagu, monitor București)

Care considerați că sunt factorii majori ce limitează disponibilitatea de participare a cetățenilor?		lipsa de timp	lipsa de interes	convingerea că nu au competențele necesare	convingerea că opiniile lor nu sunt luate în considerare
total		%	%	%	%
județ	Bacău	56	51	16	66
	București	63	52	19	61
	Hunedoara	52	47	27	56
	Sibiu	53	51	18	52
	Teleorman	67	53	36	50

Chestionați referitor la **disponibilitatea lor de timp pentru participare publică, cetățenii** declară că ar putea alocă în medie o oră din fiecare zi lucrătoare. Considerând însă nivelul general scăzut al participării, această disponibilitate rămâne una care nu se materializează, una din cauze putând fi lipsa oportunităților de implicare sau gradul scăzut de cunoaștere al celor existente. O cauză intermediară ar putea fi nevoia de mai timp pentru a se informa și a ajunge la zi cu informația în vederea unei implicări responsabile, în cunoștință de cauză, a unei implicări eficiente.

„Întrebările care le-au atras cel mai mult atenția respondenților au fost întrebările despre implicare în sensul că au conștientizat lipsa implicării în viața comunității și dezinteresul față de metodele alternative de implicare în afara contactării unui politician local.” (Andreea Mariș, monitor Hunedoara)

Referitor la **capacitatea cetățenilor de a utiliza resurse disponibile în comunitate** pentru participare publică, majoritatea funcționarilor publici chestionați cred că aceasta este mai degrabă de nivel mediu sau scăzut. Răspunsul poate fi interpretat și în sensul unei slabe informări a cetățenilor asupra resurselor disponibile, iar cei care se informează sunt cei interesați, sporind cunoștințele acestora, frecvența informării fiind influențată direct și indirect de resurse și de eficacitatea politică a aparatului administrativ.

„O concluzie generală în urma discuțiilor avute cu respondenții pe marginea chestionarului ar fi aceea ca cetățenii nu sunt îndeajuns de informați asupra modului în care pot interveni în procesul de luare a deciziei și nu sunt

familiarizați cu instrumentele legale pe care le au la dispoziție.” (Andreea Mariș, monitor Hunedoara)

Au cetățenii competența de a utiliza resursele din propria comunitate pentru a participa la viața publică?		în foarte mică măsură	2	3	4	în foarte mare măsură
		%	%	%	%	%
total		11	30	34	18	6
județ	Bacău	10	34	30	17	5
	București	9	27	33	23	9
	Hunedoara	13	34	34	13	5
	Sibiu	11	29	39	17	3
	Teleorman	11	28	33	19	7

O altă problemă este cea a distribuției inegale în rândul populației a abilităților necesare implicării în viața publică, aceasta ducând la apariția unor grupuri dezavantajate. Peste 70% dintre funcționarii publici spun despre vârstnici că ar fi un astfel de grup, procente ridicate înregistrându-se și pentru persoanele cu venituri reduse (59%) și persoanele cu dizabilități (56%). Aceasta se constituie ca o cauză a excluderii de la viața publică, tot aceste trei categorii de cetățeni fiind identificate și ca fiind cel mai probabil să se simtă astfel, lucru ce reiese atât din răspunsurile funcționarilor publici cât și din rapoartele instituțiilor implicate.

Rezultatele sunt concordante cu alte altor cercetări care menționează în plus că tinerii și vârstnicii se implică mai puțin din lipsa unor resurse personale (educație, situație materială sau a încrederii), dar și a unor recompense pentru implicare sau a unor rezultate vizibile.

Care dintre următoarele grupuri sau segmente ale comunității considerați că este probabil să se simtă excluse din viața publică?		tineri	vârstnici	părinți singuri	persoane cu dizabilități	grupuri etnice minoritare	persoane cu venituri reduse
		%	%	%	%	%	%
total		14	58	11	59	29	52
județ	Bacău	10	63	14	58	39	50
	București	14	54	11	67	28	58
	Hunedoara	14	60	10	55	19	63
	Sibiu	15	58	4	48	24	36
	Teleorman	15	57	18	67	34	55

2. Cetățenilor LE PLACE – au un sentiment de apartenență la comunitatea din care fac parte, nivelul încrederii este ridicat

Considerând **interesul pentru politică și administrație** ca o premisă majoră a implicării publice a cetățenilor, cercetarea a încercat să identifice cum se manifestă acesta în viața de zi cu zi a cetățenilor, prin măsurarea timpului pe care ei îl alocă informării și discuțiilor pe aceste teme. În ceea ce privește informarea, cetățenii declară că petrec în medie o oră pe zi în fața televizorului, în jur de 40 de minute ascultând radioul și câte o jumătate de oră citind ziarele și navigând pe internet pentru a afla despre politică și administrație. Discuțiilor pe aceste teme le alocă altă jumătate de oră. Conform acestor răspunsuri, nivelul interesului lor ar trebui să fie unul foarte ridicat. Cel mai probabil însă aceste date nu reflectă realitatea, cetățenii indicând timpul total petrecut în fața televizorului etc, din care doar într-o mică măsură este vorba despre administrație sau politică. Iată și mărturia unuia dintre monitori:

„În ceea ce privește timpul petrecut discutând despre politică, majoritatea aveau dificultăți deoarece nu prea aveau discuții despre acest subiect.” (Cristina Răbăgel, monitor Sibiu)

Cunoașteți alte resurse din comunitate ce pot funcționa drept canale de implicare publică? (ex.: ziare locale, posturi de radio, posturi de televiziune etc. interesate de problematice politice locale)			%
total			50
județ	Bacău		54
	București		35
	Hunedoara		52
	Sibiu		46
	Teleorman		66

Dacă cetățenii declară că există și alte **resurse în comunitate care pot funcționa drept canale de implicare publică**, făcând în special referire la mijloace mass-media, implicarea lor concretă în evenimente publice inițiate de o astfel de instituție este una redusă (doar un procent de 12% dintre cetățeni au participat la un asemenea eveniment).

De asemenea doar jumătate dintre funcționari pot declara că în comunitatea lor există instituții de presă care au un rol activ în a facilita procesul de participare publică al cetățenilor la viața comunității.

În ceea ce privește **identificarea cetățenilor cu comunitatea locală și cu UE** cercetarea confirmă rezultatele altor studii efectuate în România. Conform studiului „Viața socială în România urbană”, coordonat de prof. Sandu Dumitru, ea este dependentă de nivelul general de bunăstare, nivelul ridicat de educație formală, o bună comunicare, internalizarea valorilor promovate de instituțiile europene și locale și identificarea cu ele.

Spiritul comunitar se manifestă în principal în comunitățile bogate în relații și încredere, iar asociaționismul și solidaritatea reprezintă capacitatea indivizilor de a colabora, de a participa împreună la crearea unei vieți mai bune și la promovarea interesului comun. Acestea apar ca urmare a punerii în comun a resurselor comunității (a capitalului social).

Conform datelor obținute prin prezenta cercetare, cetățenii se simt mai degrabă parte a comunității locale din care fac parte (cartier sau localitate), decât a județului sau a țării în ansamblu. Cu toate acestea, diferențele nu sunt mari, iar procentele destul de scăzute, indică existența mai degrabă a unui sentiment difuz, slab de identitate locală.

„În general am remarcat un grad ridicat de nemulțumire cu privire la instituțiile publice printre cetățeni, corelat cu un grad scăzut de asumare a situației localității/vecinătății (**oamenii consideră că nu aparțin zonei în care locuiesc și că nu este responsabilitatea lor de a contribui la schimbare, aceasta ar trebui făcută de cineva din instituții**). (Cătălina Neagu, monitor București).

Credeți că se poate vorbi de un sentiment de comunitate puternic ce sprijină acțiunile cetățenilor la nivel local?		%
total		29
județ	Bacău	29
	București	11
	Hunedoara	28
	Sibiu	29
	Teleorman	49

Sentimentul de apartenență la o comunitate este extrem de scăzut în capitală (11%) și mai ridicat în județul Teleorman (49%), în care localitățile, inclusiv cele urbane, sunt de dimensiuni mici.

Vă cunoașteți vecinii de cartier?		îi cunosc pe majoritatea %	cunosc o parte din ei %	cunosc puțini %	nu cunosc pe nimeni %
total		34	36	28	2
vârsta	18-35 ani	29	34	33	3
	36-55 ani	35	37	26	1
	56+	49	37	13	1
educație	fără școală / școală generală	42	38	18	0
	liceu / școală postliceală	37	35	26	2
	facultate / studii postuniversitare	27	37	34	2
tipul localității	oraș reședință de județ	27	37	33	3
	oraș	63	24	12	0
	comună	42	39	16	1
județ	Bacău	34	39	27	0
	București	15	37	41	7
	Hunedoara	36	34	29	1
	Sibiu	36	38	24	1
	Teleorman	48	34	17	1

Și funcționarii publici chestionați percep mai degrabă absența unui sentiment de comunitate în rândul cetățenilor, doar o treime dintre ei văzând în acest sentiment un factor favorizant al acțiunilor de implicare civică.

Pornind de la premisa că o comunitate în care oamenii se cunosc reciproc, se ajută între ei și acționează just unii față de alții, fiind coeziwi, este o comunitate care va înregistra niveluri mai ridicate ale participării publice, atât cetățenii, cât și funcționarii publici au fost chestionați referitor la aceste aspecte. Răspunsurile lor indică o percepție relativ similară, **a unor comunități în care interesul propriu primează, iar oamenii mai degrabă profită de semenii lor atunci când au ocazia.**

Considerați că majoritatea oamenilor din această comunitate încearcă să acționeze just sau încearcă să profite de alții dacă li se oferă ocazia?		profită %	2 %	3 %	4 %	acționează just %
total		19	30	30	15	5
județ	Bacău	19	36	32	9	3
	București	21	41	29	6	2
	Hunedoara	18	29	33	15	4
	Sibiu	16	23	30	23	8
	Teleorman	18	21	28	23	9

Și nivelul perceput de încredere în ceilalți membri ai comunității este unul moderat spre scăzut, în acest sens funcționarii publici fiind mai pesimiști decât cetățenii. (23% dintre funcționari au indicat un grad scăzut de încredere, comparativ cu procentajul de 15% indicat de către cetățeni).

Aceeași situație se înregistrează și în cazul **încrederii cu care cetățenii investesc instituțiile publice, nivelul acesteia fiind unul scăzut.**

„În cea mai mare parte cetățenii manifestă neîncredere în funcționarii publici, motivând lipsa de profesionalism a acestora, corupția din sistem, atitudinea față de cetățean.” (Anca Altiparmac, monitor Bacău)

„În general cetățenii manifestă neîncredere față de administrația publică și de capacitatea acesteia de a soluționa problemele lor. În opinia cetățeanului funcționarii publici sunt aroganți și lipsiți de profesionalism.” (monitor Bacău)

Câtă încredere considerați că au cetățenii în deciziile autorităților publice locale care interesează comunitatea în ansamblul său?		grad scăzut de încredere	2	3	4	grad ridicat de încredere
		%	%	%	%	%
total		16	29	33	17	5
județ	Bacău	18	40	35	6	1
	București	25	42	27	6	0
	Hunedoara	12	28	36	19	4
	Sibiu	12	19	35	26	7
	Teleorman	10	15	36	28	12

Doar o treime dintre respondenții din rândul cetățenilor declară că se simt responsabili pentru ceea ce se întâmplă în comunitatea în care trăiesc.

Vă simțiți responsabil/ă pentru modul în care decurg lucrurile în localitatea dumneavoastră?		da	NȘ / NR
		%	%
total		31	8
vârsta	18-35 ani	28	9
	36-55 ani	33	8
	56+	34	3
educație	fără școală / școală generală	24	9
	liceu / școală postliceală	27	8
	facultate / studii postuniversitare	39	8
tipul localității	oraș reședință de județ	33	7
	oraș	33	4
	comună	16	20
județ	Bacău	34	12
	București	25	8
	Hunedoara	39	6
	Sibiu	28	4
	Teleorman	27	11

Un grad mai ridicat de responsabilitate civică au persoanele în vârstă, cei cu studii superioare, rezidenți în mediul urban. Locuitorii din Județul Hunedoara se declară mai responsabili față de modul în care decurg lucrurile în localitatea lor. Scorurile înregistrate depășesc însă cu puțin o treime dintre respondenți, ceea ce indică mai curând dezinteresul pentru implicare.

3. Cetățenilor LE ESTE FACILITATĂ PARTICIPAREA – le este oferită posibilitatea de a participa, există diferite structuri asociative ale cetățenilor

Există studii conform cărora se apreciază că România se încadrează în tipul de comportament asociativ scăzut, specific pentru toată Europa de Est. „Participarea în asociații, altele decât cele religioase, politice și sindicale, este scăzută în general, în România atingând valori de 5% în rural și 14% în urban”*.

Prezenta cercetare indică faptul că în condițiile existenței unei oferte variate și diversificate de **asociații locale non-guvernamentale** este posibil ca gradul implicării cetățenilor în toate sferele vieții sociale să crească.

Analiza răspunsurilor cetățenilor cu privire la gradul de cunoaștere al organizațiilor neguvernamentale indică faptul că ONG-urile sunt mai curând cunoscute de către tineri (46% dintre persoanele între 18-35 de ani), persoane cu studii universitare, respectiv postuniversitare (42%), cu reședința în mediul urban (59%). Cele mai cunoscute asociații din punct de vedere al domeniului de activitate sunt cele de tineret (35%), mediu (25%) și religioase (25%). Ținând cont că asociațiile neguvernamentale au fost înființate în România numai începând cu anii '90, scorurile obținute par să indice că sectorul non-guvernamental joacă un rol semnificativ în generarea unui compartament participativ în rândul cetățenilor. Prin oportunitățile oferite, calitatea serviciilor, modelele inovative promovate și sursele de finanțare atrase, ONG-urile din România constituie surse importante de implicare în viața publică.

La rândul lor, funcționarii publici cunosc într-o măsură importantă ONG-uri active pe plan local (46% media). De altfel, prin însuși prezentul proiect au fost dezvoltate noi oportunități de colaborare a instituțiilor publice cu ONG-urile locale. Cei 32 de monitori voluntari în cadrul proiectului reprezintă 20 asemenea structuri asociative cu activități în domeniul educației, a serviciilor sociale, de mediu, de tineret. O parte dintre acestea aveau parteneriate pe proiecte de interes comunitar cu instituțiile publice implicate în proiect.

Termenii în care cetățenii apreciază munca voluntară (acțiune de ajutorare, a face ceva fără câștig în folosul comunității, a contribui la bunăstarea comunității, a-ți păsa de se întâmplă în jurul tău și a-ți oferi serviciile) dovedesc că teoretic aceștia înțeleg necesitatea spiritului civic, cât și importanța conectării cetățenilor la problemele comunității. Practic, participarea se situează încă la nivele scăzute.

Cunoașteți organizații nonguvernamentale active în localitatea dumneavoastră în următoarele domenii?													
	tinereț		mediu		protecția animalelor		umanitar/ drepturile omului		bunăstare socială		medical		sportiv
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	
total	35	25	12	20	8	21	20	13	5	11	17	25	
vârsta	46	30	13	22	9	23	21	11	4	11	18	24	
	27	23	12	20	7	19	19	15	5	11	19	28	
	18	11	7	14	8	19	18	16	4	13	6	21	
educație	18	18	7	8	8	16	12	9	3	13	9	31	
	32	23	10	18	6	19	19	11	5	9	14	26	
	42	30	17	27	11	25	23	17	4	14	25	24	
tipul localității	37	27	14	24	8	24	19	12	5	13	21	29	
	22	19	5	15	4	21	21	20	6	8	12	21	
	33	19	6	4	14	4	26	14	1	1	4	9	
judet	33	26	11	33	11	16	21	20	4	18	24	26	
	38	32	27	32	9	27	17	9	9	18	19	21	
	30	17	9	13	6	27	16	11	1	5	12	32	
	36	29	8	18	3	13	20	6	3	13	27	39	
	36	24	3	10	10	16	26	20	5	5	12	13	

Cunoașteți ONG-urile ce activează în localitatea în care trăiți și activitățile acestora?		%
total		46
județ	Bacău	56
	București	35
	Hunedoara	41
	Sibiu	49
	Teleorman	47

Peste o treime (32%) dintre respondenții din rândul funcționarilor publici au încredere în ONG –uri și 41% consideră că societatea civilă este activă pe plan local.

Este societatea civilă activă în plan local?		inactivă	2	3	4	activă
		%	%	%	%	%
total		14	38	31	10	5
județ	Bacău	8	36	44	7	1
	București	23	47	23	5	1
	Hunedoara	15	42	29	7	5
	Sibiu	13	34	31	15	6
	Teleorman	12	30	27	18	13

La rândul lor, funcționarii publici afirmă că sunt dispuși să aloce săptămânal un număr de ore activităților voluntare în beneficiul comunității locale. Cele mai mici scoruri se înregistrează în București, unde așa cum a rezultat din prezentul studiu, spiritul comunitar și sentimentul apartenenței la comunitate au înregistrat scoruri scăzute.

Câte ore pe săptămână alocați sau ați fi dispus(ă) să alocați în vederea desfășurării unor activități voluntare, în beneficiul comunității locale?		Media
total		2.6
județ	Bacău	2.7
	București	2.2
	Hunedoara	2.9
	Sibiu	2.2
	Teleorman	3.1

Aleșii locali sunt considerați de către funcționarii publici ca fiind persoanele cele mai îndreptățite să vorbească în numele comunității locale. Este posibil ca un asemenea răspuns să reflecte mai curând prevederile legale, decât aprecierea reală a contribuției aleșilor locali la dezvoltarea localităților și satisfacerea nevoilor cetățenilor. Această apreciere se corelează și cu rezultatele barometrelor de încredere a românilor în instituțiile statului.

Conform Eurobarometrului din primăvara anului 2008, românii manifestă „un grad imens de încredere în televiziune (88%), în timp ce încrederea în instituțiile statului, în general, este în scădere accentuată. România înregistrează o contratendință față de UE, din acest punct de vedere. Deși în țările europene încrederea în parlamente și guverne sporește, în România „se reduce consistent“, de la 24-27%, cu ocazia Eurobarometrului precedent, la 19%, în prezent”.

Opiniile cetățenilor sunt de regulă neglijate, iar consultarea acestora îmbracă frecvent un caracter formal. Funcționarii publici înșiși consideră că actorii decizionali înțeleg foarte prost opiniile cetățenilor. În acest sens capitala deține scorul cel mai ridicat, respectiv 15%.

Cât de bine considerați că înțeleg actorii decizionali opiniile cetățenilor?		foarte prost	2	3	4	foarte bine
		%	%	%	%	%
total		9	26	35	20	8
județ	Bacău	8	38	42	8	1
	București	15	38	34	9	4
	Hunedoara	9	22	39	21	7
	Sibiu	8	22	25	36	9
	Teleorman	7	8	38	27	19

4. CETĂȚENII SUNT SOLICITAȚI – sunt mobilizați de către autoritățile locale sau organizații civice

Oamenii tind să se implice mai des și în mod regulat atunci când li se cere să se implice. Cercetările arată că disponibilitatea oamenilor de a participa depinde adeseori de măsura în care aceștia sunt abordați și de modul în care sunt abordați. Mobilizarea poate veni dintr-un număr de surse, însă cea mai puternică este aceea în care cei responsabili cu luarea deciziilor le cer altora să se implice alături de ei în luarea deciziei. Varietatea opțiunilor de participare este importantă deoarece unii oameni se simt mai confortabil cu unele tipuri de implicare, cum sunt ședințele publice, în timp ce alții preferă, spre exemplu, să poarte discuții on-line. Unii oameni vor să vorbească despre experiențele

comunității sau ale cartierului în care trăiesc, în timp ce alții vor să se implice pe baza cunoașterii unui anume serviciu în calitate de utilizator.

În ceea ce privește demersurile pe care administrația locală le-ar putea face pentru a crește **gradul de implicare al cetățenilor în procesul decizional**, acestea rămân mai degrabă necunoscute majorității cetățenilor, procentul celor efectiv implicați în aceste activități fiind de așteptat să fie chiar mai mic. Cei mai mulți, aproape jumătate, indică realizarea unor sondaje de opinie ca un astfel de demers, însă este foarte probabil ca respondenții să se refere în general la sondajele de opinie despre care aud în media, cele întreprinse de autorități ale administrației publice locale fiind foarte puține, acolo unde există.

Un exemplu de bună practică s-a dovedit a fi inițiativa Consiliului Județean Hunedoara care a realizat, prin intermediul serviciului de administrație publică locală și relații publice un sondaj cu privire la gradul de satisfacție a cetățenilor față de calitatea serviciilor oferite și a modului în care le-au fost rezolvate solicitările. În perioada 01 septembrie – 31 decembrie 2007 au fost completate 100 de formulare de feedback privind satisfacția cetățenilor. Analiza răspunsurilor a condus la măsuri menite să asigure un grad mai ridicat de satisfacere a nevoilor cetățenilor.

37% dintre cetățeni menționează participarea la ședințe publice ca oportunitate creată în sprijinul atragerii cetățenilor la actul de decizie și creșterii gradului lor de implicare.

Pentru restul formelor de implicare, acestea fiind cele care nu sunt prevăzute ca obligatorii de legislație (solicitare de comentarii asupra serviciilor oferite, comitete / întâlniri, forumuri la nivel de cartier, focus grupuri, mese rotunde cu cetățenii), procentele sunt mult mai scăzute, sub 10%.

Există însă inițiative ale autorităților locale prin care cetățenii sunt invitați să își spună opinia și să facă propuneri cu privire la probleme de interes general al comunității, participarea acestora fiind modestă.

Prin însuși prezentul proiect au fost promovate întâlniri – dialog ale autorităților locale cu cetățenii. **O astfel de dezbatere publică a avut loc la Primăria Orașului Zimnicea** pe tema omonimă titlului proiectului "Transparență și participare în administrația publică". La aceasta au participat un număr de 60 persoane din diferite medii și categorii sociale, de la profesori, medici, meseriași, întreprinzători particulari, șomeri, pensionari, tineri etc, alături de reprezentanți ai Primăriei Zimnicea. Din discuții a reieșit că cetățenii nu sunt pe deplin convinși că există transparență în administrația publică și sunt dezamăgiți datorită faptului că nu sunt mereu întrebați despre ceea ce urmează să se întreprindă la nivel local.

Un alt exemplu de bună practică în dialogul autorităților locale cu cetățenii a fost oferit de curând de **Primăria Generală a Capitalei** prin organizarea ședinței publice de dezbatere a studiului referitor la **Planul de Acțiune privind Zgomotul Urban**, prima strategie din domeniu a unui oraș din România. Primăria Municipiului București a postat studiul pe pagina electronică a instituției - www.pmb.ro și a invitat la Ședința publică din data de 4 iulie 2008, la ora 10.00, la sediul PMB (Sala de Consiliu) principalele autorități centrale și locale implicate, ONG-uri, asociații de proprietari, reprezentanți mass-media. Cetățenii au putut astfel să își spună direct opinia sau să trimită mesaje pe mail.

32% dintre cetățenii din București investigați cu privire la cunoașterea unor cazuri în care autoritățile publice locale au oferit stimulente cetățenilor pentru a participa la actul de luare a deciziei au răspuns afirmativ. O treime (31%) dintre persoanele vârstnice și 24% dintre respondenții din orașele reședință de județ au oferit de asemenea răspunsuri afirmative.

Cunoașteți cazuri în care autoritățile publice locale au oferit stimulente cetățenilor pentru a participa la actul de luare a deciziei?		da %	NȘ / NR %
total		22	17
vârsta	18-35 ani	23	18
	36-55 ani	19	16
	56+	31	14
educație	fără școală / școală generală	20	17
	liceu / școală postliceală	22	15
	facultate / studii postuniversitare	23	19
tipul localității	oraș reședință de județ	24	15
	oraș	18	8
	comună	15	33
județ	Bacău	21	21
	București	32	9
	Hunedoara	25	13
	Sibiu	3	24
	Teleorman	23	22

5. Cetățenii primesc Răspuns – văd că intervențiile lor sunt luate în considerare

Încurajarea participării cetățenilor și creșterea gradului lor de implicare poate fi obținută prin luarea în considerare a opiniilor acestora. Pentru ca oamenii să participe într-o manieră substanțială ei trebuie să creadă că implicarea lor contează și că duce la posibile beneficii. Pentru ca oamenii să participe ei trebuie să creadă că vor fi ascultați și, chiar dacă nu li se dă întotdeauna dreptate, cel puțin părerile lor sunt luate în considerare. Receptivitatea se referă la oferirea de feed-back, ce nu trebuie să fie întotdeauna pozitiv – în sensul acceptării viziunii dominante a participanților. Feed-back-ul implică explicarea modului în care a fost luată decizia și rolul participării în luarea deciziei. Răspunsul este vital pentru educația cetățenilor, și contribuie, astfel, la rezultatul final al procesului.

În ce măsură considerați că iau în considerare actorii decizionali opiniile cetățenilor?		în foarte mică măsură	2	3	4	în foarte mare măsură
		%	%	%	%	%
total		15	33	29	16	7
județ	Bacău	14	45	30	8	3
	București	23	46	26	4	2
	Hunedoara	10	30	34	20	6
	Sibiu	14	24	28	26	8
	Teleorman	14	17	29	23	18

Considerați că autoritățile publice locale explică cetățenilor motivele ce au stat la baza unei decizii și modul în care opiniile cetățenilor au fost luate în considerare?		%
total		46
județ	Bacău	39
	București	25
	Hunedoara	52
	Sibiu	54
	Teleorman	65

Totuși, cei mai mulți dintre funcționarii publici chestionați (33%) consideră că opiniile cetățenilor contează doar în mică măsură în procesul decizional. Mai puțin de jumătate dintre funcționari (46%) pot afirma că există din partea autorităților publice un efort de transparentizare a procesului decizional, în general pentru a arăta că legea este respectată, chiar dacă doar în litera ei, pentru a fi „politically correct”.

Participarea și consultarea publică sunt astfel reduse la simple discuții, eventual ședințe de informare a cetățenilor cu privire la o decizie ce urmează a fi luată în cadru larg, neadecvat unui proces substanțial de consultare, fără pregătire prealabilă, evenimente de tip „consultare” care trebuie bifate de pe agenda administrativă sau politică. Scopul acestei pseudo-participări poate varia de la informare la blocarea plângerilor sau manipularea opiniilor. O implicare prea adâncă a cetățenilor în procesele de luare a deciziilor e considerată mai degrabă un obstacol și nu o resursă, întrucât se consideră că nici cetățenii nu sunt pregătiți pentru o asemenea discuție, sau dimpotrivă, că interesele lor nu ar putea fi în acord cu decizia deja formulată spre a fi aprobată.

Există o serie de motive pentru care implicarea cetățenilor în politică are o serie de limitări, acestea fiind legate de: competența morală (cunoașterea a ceea ce este bun și ceea ce este rău pentru interesul public), virtutea (necesară pentru urmărirea punerii în practică a interesului comun) și competența necesară pentru a pune în practică această virtute.

Cetățenii percep totuși că nu există o comunicare eficientă cu instituțiile publice, iar motivele expuse pentru deciziile luate nu sunt tocmai cele mai bune, însă, probabil din cauza lipsei de informare, o posibilă reacție de protest sau de nemulțumire ar putea fi înăbușită, mai ales dacă reprezintă caz singular.

„Sunt cazuri izolate, cei care nu înțeleg sau nu acceptă aceste decizii.” (Consiliul Județean Bacău)

În percepția cetățenilor comunicarea dintre autorități și cetățeni se situează mai curând la polul „foarte prost”. Procentajele cumulate obținute pe o scală de la 1 la 5 pentru răspunsurile cetățenilor referitoare la modul în care autoritățile publice locale le explică cetățenilor motivele care au stat la baza unei decizii și modurile în care opiniile cetățenilor au fost luate în considerare, reprezintă un procentaj de 82% pentru nivelele 1-3.

Cât de bine considerați că explică autoritățile publice locale cetățenilor motivele ce au stat la baza unei decizii și modulile în care opiniile cetățenilor au fost luate în considerare?		foarte prost	2	3	4	foarte bine
		%	%	%	%	%
total		29	23	30	16	2
vârsta	18-35 ani	33	25	27	13	2
	36-55 ani	24	21	34	18	3
	56+	29	21	28	16	4
educație	fără școală / școală generală	30	18	30	20	2
	liceu / școală postliceală	25	22	33	16	3
	facultate / studii postuniversitare	35	24	25	13	1
tipul localității	oraș reședință de județ	32	25	27	13	2
	oraș	19	16	39	21	4
	comună	19	14	39	24	4
județ	Bacău	39	22	26	13	0
	București	33	34	24	8	1
	Hunedoara	30	21	26	20	3
	Sibiu	24	14	38	18	1
	Teleorman	19	19	38	20	5

La rândul lor, funcționarii publici situează nivelul de înțelegere al cetățenilor pe o linie mediană, nivelele 2 și 3 obținând scoruri egale (35%).

În ce măsură considerați că înțeleg cetățenii deciziile luate de autoritățile publice locale?		în foarte mică măsură	2	3	4	în foarte mare măsură
		%	%	%	%	%
total		12	35	35	14	4
județ	Bacău	9	42	38	9	2
	București	22	50	25	4	0
	Hunedoara	10	34	41	11	2
	Sibiu	10	28	36	23	3
	Teleorman	8	20	35	23	14

În ce măsură considerați că cetățenii acceptă deciziile luate de autoritățile publice locale?		în foarte mică măsură	2	3	4	în foarte mare măsură
		%	%	%	%	%
total		8	28	38	19	6
județ	Bacău	6	26	49	13	3
	București	16	44	28	9	4
	Hunedoara	7	26	46	17	4
	Sibiu	6	24	35	28	6
	Teleorman	7	18	34	27	15

Răspunsurile venite din partea instituțiilor la aceste întrebări sunt dezirabile, dar decente, tocmai pentru că nici eforturile depuse pentru a educa cetățenii nu sunt prea mari, comunicarea mai eficientă a deciziilor luate făcându-se adesea prin „căile minimale prevăzute de lege” (Primăria București): cetățenii nu prea înțeleg, sau dacă înțeleg o fac în mică măsură, iar cel mai adesea sunt de acord cu deciziile luate.

În aceste condiții, de lipsă de implicare, lipsă de informație, dar și de ajutor din partea instituțiilor publice sau a altor asociații care ar putea educa cetățeanul în spiritul civic participativ și de a-l transforma într-un cetățean orientat spre justiție socială, nici cetățenii nu-și pot exprima mulțumirea sau nemulțumirea față de serviciile oferite, majoritatea plasându-se în categoria mediană: 39% nici mulțumiți, nici nemulțumiți cu activitatea consiliului județean/municipal și 31% cu cea a consiliului local.

CONCLUZII

Gradul de participare a cetățenilor la actul de decizie este direct proporțional cu nivelul de transparență a instituțiilor publice și oportunitățile create pentru aceasta. El depinde de mai mulți factori, dintre care cei mai importanți sunt:

- Relația de siguranță reciprocă și încredere creată între cetățeni, politicienii locali și administrație
- Instrumentele și tehnicile folosite pentru furnizarea informațiilor către cetățeni
- Informarea cetățenilor asupra mecanismelor disponibile ale participării
- Accesul la informații al cetățenilor în general și, în particular, al celor care întâmpină dificultăți în a fi implicați (grupuri cu risc de marginalizare)
- Calitatea informației furnizate
- Calitatea răspunsurilor oferite de către autorități

Concluziile prezentului raport pot constitui repere pentru autoritățile publice locale și instituțiile publice care doresc să își îmbunătățească managementul și să răspundă cât mai adecvat nevoilor și cerințelor cetățenilor.

Sumarul rezultatelor

Participarea la vot, așa cum a rezultat din răspunsurile instituțiilor publice implicate în proiect, **nu este una foarte ridicată**, nivelul cel mai scăzut atingându-se în București, orașul cu cel mai mare număr de locuitori și cel mai dezvoltat din punct de vedere economic. Niveluri mai mari ale participării la procesul electoral se înregistrează în județele mai sărace. De asemenea, vârstnicii votează într-o proporție considerabil mai mare decât tinerii.

Cu excepția participării la vot (la care cel mai adesea participă mai mult de jumătate dintre alegători), **alte forme de participare** reprezintă mai degrabă apanajul unor grupuri minoritare interesate, perioada pre-electorală fiind cea mai intensă din punct de vedere al informării: atât de către autorități prin campaniile electorale, cât și de către cetățeni prin intermediul mass-media pentru a face o alegere.

Forma de implicare în luarea deciziilor la nivel local cel mai probabil de a fi aleasă este, atât în viziunea cetățenilor (23%), cât și a funcționarilor publici (58%), depunerea unei petiții.

Există **un nivel scăzut al implicării cetățenilor în luarea deciziilor** (în peste jumătate din rapoarte participarea publică este estimată a fi scăzută sau foarte scăzută) și un **interes aproape exclusiv pentru rezolvarea propriilor probleme în interacțiunea cu administrația publică**.

Printre **cei mai puțin implicați în viața publică, în percepția instituțiilor sunt tinerii, bătrânii, minoritățile religioase și etnice și persoanele cu dizabilități**. Aceste persoane au mai puține resurse și urmăresc în primul rând satisfacerea unor nevoi de bază, fapt care influențează cuantumul timpului alocat pentru acțiuni sociale.

Grupurile **care se implică activ sunt mai degrabă minoritare** și ele acționează fie pentru promovarea intereselor specifice (stoparea închiderii unor întreprinderi, creșteri salariale etc.), fie datorită apartenenței la grupuri asociative (ONG-uri) care acționează, în virtutea obiectivelor specifice, pentru promovarea intereselor colective în diferite domenii de interes general: protecția mediului, combaterea corupției, monitorizarea aplicării unor legi, promovarea intereselor consumatorilor etc.

ONG-urile reprezintă un important actor în domeniul activismului civic. În ultima perioadă s-au multiplicat și tendințele unor companii private de a se manifesta ca factori de susținere a activismului civic prin promovarea unor campanii sociale în sprijinul unor grupuri defavorizate sau a diminuării urmărilor unor calamități naturale.

În preajma alegerilor, participarea politică crește, cetățenii fiind informați prin campanii electorale cu privire la alegerea candidaților/partidelor sau se informează ei înșiși din mass-media sau prin discuții cu rude și prieteni pentru a face o alegere, sau consultă diverse materiale, informarea fiind mai degrabă pasivă.

În viziunea funcționarilor publici, principalii **factori care contribuie la o slabă implicare din partea cetățenilor** sunt lipsa de timp a acestora (cei mai mulți, 38%, cred că cetățenii au timp în mică măsură) și convingerea că opiniile lor nu sunt luate în considerare de către responsabilii administrației locale (două treimi din respondenți).

Cetățenii se simt mai degrabă parte a comunității locale din care fac parte (cartier sau localitate), decât a județului sau a țării în ansamblu. Cu toate acestea, diferențele nu sunt mari, iar procentele destul de scăzute, indică existența mai degrabă a unui sentiment difuz, slab de identitate locală.

Și nivelul perceput de încredere în ceilalți membri ai comunității este unul moderat spre scăzut, în acest sens funcționarii publici fiind mai pesimiști decât cetățenii. (23% dintre funcționari au indicat un grad scăzut de încredere, comparativ cu procentajul de 15% indicat de către cetățeni).

Aceeși situație se înregistrează și în cazul încrederii cu care cetățenii investesc instituțiile publice, nivelul acesteia fiind unul scăzut.

În condițiile existenței unei oferte variate și diversificate de asociații locale non-guvernamentale este posibil ca gradul implicării cetățenilor în toate sferele vieții sociale să crească. Peste o treime (32%) dintre respondenții din rândul funcționarilor publici au încredere în ONG-uri și 41% consideră că societatea civilă este activă pe plan local.

Aleșii locali sunt considerați de către funcționarii publici ca fiind persoanele cele mai îndreptățite să vorbească în numele comunității locale. Este posibil ca un asemenea răspuns să reflecte mai curând prevederile legale, decât aprecierea reală a contribuției aleșilor locali la dezvoltarea localităților și satisfacerea nevoilor cetățenilor.

Demersurile pe care administrația locală le-ar putea face pentru a crește gradul de implicare al cetățenilor în procesul decizional rămân mai degrabă necunoscute majorității cetățenilor.

Există însă și exemple de bună practică în dialogul autorităților locale cu cetățenii. Prin însuși prezentul proiect au fost realizate dezbateri publice referitoare la Strategia de dezvoltare a localităților Ocna Sibiului(județul Sibiu), Zam (județul Hunedoara) și Zimnicea (județul Teleorman), Prefectura Municipiului București a inițiat o dezbatere referitoare la participarea la viața comunității a rromilor – grup etnic cu risc de excludere mai ridicat, iar Consiliul Județean Bacău a organizat o „Zi a porților deschise” în cadrul căreia s-a derulat și un dialog cu persoane de vârstă a 3-a.

Cei mai mulți dintre funcționarii publici chestionați (33%) consideră că opiniile cetățenilor contează doar în mică măsură în procesul decizional.

Anexa 1. Metodologia CLEAR

CLEAR este un instrument de măsurare a gradului participării publice în diferite comunități locale. Este un instrument de diagnoză, care ajută instituții publice sau alte organizații să identifice puncte tari și slabe ale participării în localitățile lor.

Instrumentul se bazează pe premiza că cetățenii vor participa într-un mod eficient atunci când:

- **Can (pot) – au resursele, cunoștințele și abilitățile necesare participării**
Această secțiune tratează argumentele socio-economice care au dominat în mod tradițional explicațiile referitoare la variațiile ratelor de participare. Este vorba despre argumentul că atunci când oamenii posedă abilitățile și resursele potrivite, ei sunt mai apti să participe. Aceste abilități variază de la capacitatea și încrederea de a vorbi în public sau de a scrie scrisori, până la capacitatea de a organiza evenimente și de a-i încuraja pe alții, care le împărtășesc opiniile, să susțină inițiative. Include și accesul la resurse ce facilitează asemenea activități (de la accesul la fotocopiator până la accesul la Internet ș.a.m.d.). Aceste abilități și resurse sunt mult mai des întâlnite în rândurile grupurilor celor mai educate și active pe piața muncii dintr-o populație: aceia ce dețin un status socio-economic mai înalt.
- **Like (le place) – au un sentiment de apartenență la comunitatea din care fac parte, nivelul încrederii este ridicat**
Acest factor are la baza ideea conform căreia oamenii sunt încurajați să se implice atunci când se simt parte a unei comunități. Rezultatele mai multor studii confirmă faptul că atunci când oamenii cunosc un sentiment de „împreună” sau de angajament împărtășit, ei sunt mai dornici să participe. Această preocupare legată de un sentiment de atașament față de o entitate publică în care participarea este în joc a cunoscut o dezvoltare în ultimii ani, în relație cu discuțiile despre capitalul social. Un sentiment de încredere, apropierea și rețelele interconectate pot, conform argumentului capitalului social, da oamenilor posibilitatea de a lucra împreună și de a coopera mai eficient. Sentimentul de comunitate poate fi o motivație puternică pentru participare. De cealaltă parte, absența unei identități sau a devotamentului față de o comunitate pot acționa împotriva participării.
- **Enabled (le este facilitată participarea) – le este oferită posibilitatea de a participa, există diferite structuri asociative ale cetățenilor**
Acest factor se bazează pe observațiile rezultate în urma cercetărilor, conform cărora participarea este facilitată de grupuri sau organizații.

Participarea publică în izolare este mai dificilă și mai puțin durabilă (dacă individul nu este foarte motivat) decât dacă implicarea este întărită prin contactul pus la dispoziție de grupuri și rețele. Participarea colectivă oferă re-asigurări și feed-back continuu în sprijinul ideii că implicarea este relevantă și participarea are valoare. Într-adevăr, pentru unii, implicarea în această manieră este mai importantă decât rezultatul unei astfel de participări. Existența unor astfel de grupuri și rețele ce pot susține participarea și oferi o cale către actorii decizionali este, de aceea, vitală pentru dezvoltarea participării într-o anumită zonă.

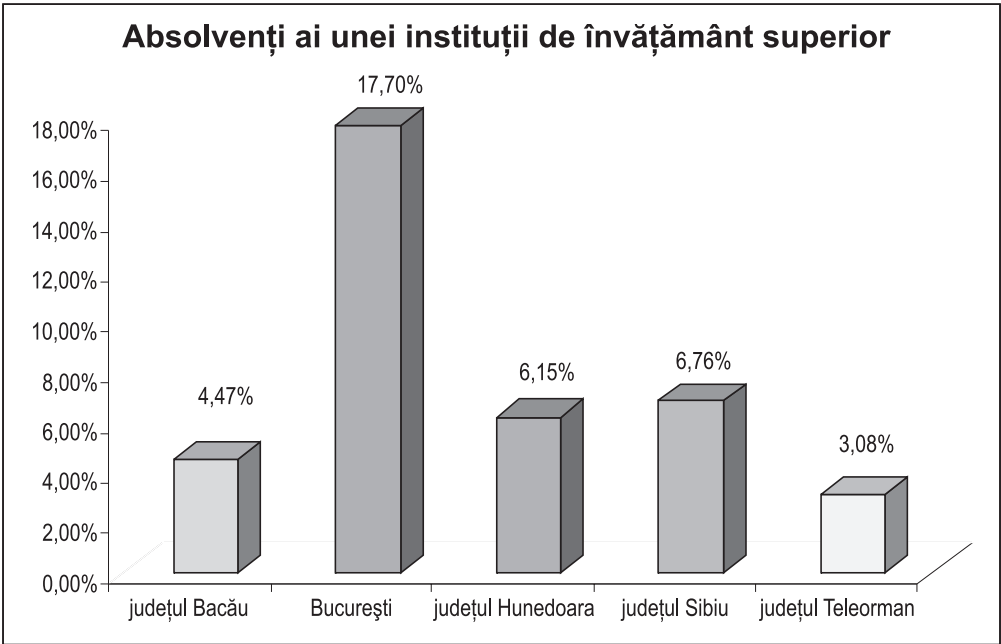
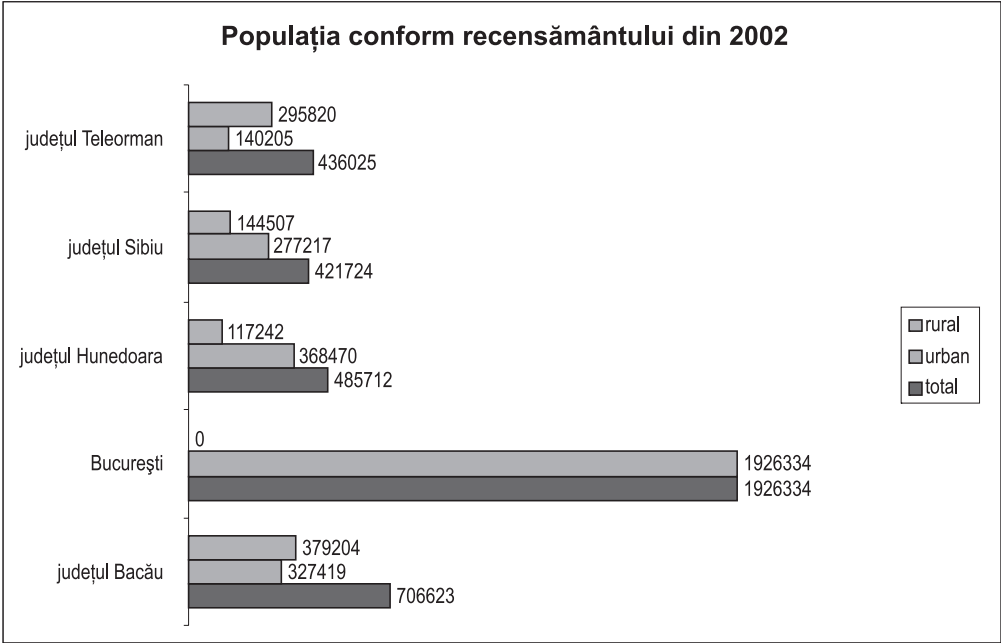
- Asked (sunt solicitați) – cetățenii sunt mobilizați de către autoritățile locale sau organizații civice

Acest factor se construiește pe descoperirile multor studii referitoare la mobilizare. Oamenii tind să se implice mai des și în mod regulat atunci când li se cere să se implice. Cercetările arată că disponibilitatea oamenilor de a participa depinde adeseori de măsura în care aceștia sunt abordați și de modul în care sunt abordați. Mobilizarea poate veni dintr-un număr de surse, însă cea mai puternică este aceea în care cei responsabili cu luarea deciziilor le cer altora să se implice alături de ei în luarea deciziei. Studii de caz au demonstrat modul în care sistemele manageriale și politice deschise pot avea un efect semnificativ prin formularea unor invitații de a participa, adresate cetățenilor. Varietatea opțiunilor de participare este importantă deoarece unii oameni se simt mai confortabil cu unele tipuri de implicare, cum sunt ședințele publice, în timp ce alții preferă, spre exemplu, să poarte discuții on-line. Unii oameni vor să vorbească despre experiențele comunității sau ale cartierului în care trăiesc, în timp ce alții vor să se implice pe baza cunoașterii unui anumit serviciu în calitate de utilizator.

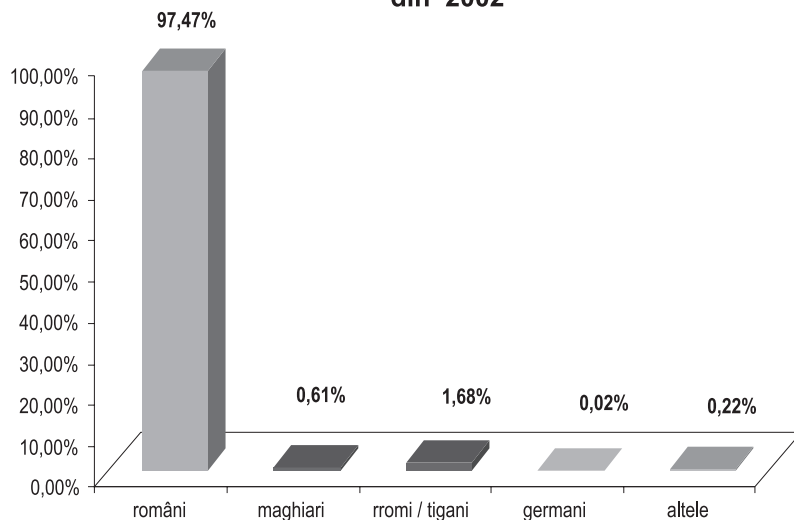
- Responded (primesc feed-back) – cetățenii văd că intervențiile lor sunt luate în considerare

Acest ultim factor cuprinde ideea că pentru ca oamenii să participe într-o manieră substanțială ei trebuie să creadă că implicarea lor contează și că duce la posibile beneficii. Pentru ca oamenii să participe ei trebuie să creadă că vor fi ascultați și, chiar dacă nu li se dă întotdeauna dreptate, cel puțin părerile lor sunt luate în considerare. Receptivitatea se referă la oferirea de feed-back, ce nu trebuie să fie întotdeauna pozitiv – în sensul acceptării viziunii dominante a participanților. Feed-back-ul implică explicarea modului în care a fost luată decizia și rolul participării în luarea deciziei. Răspunsul este vital pentru educația cetățenilor, și contribuie, astfel, la rezultatul final al procesului.

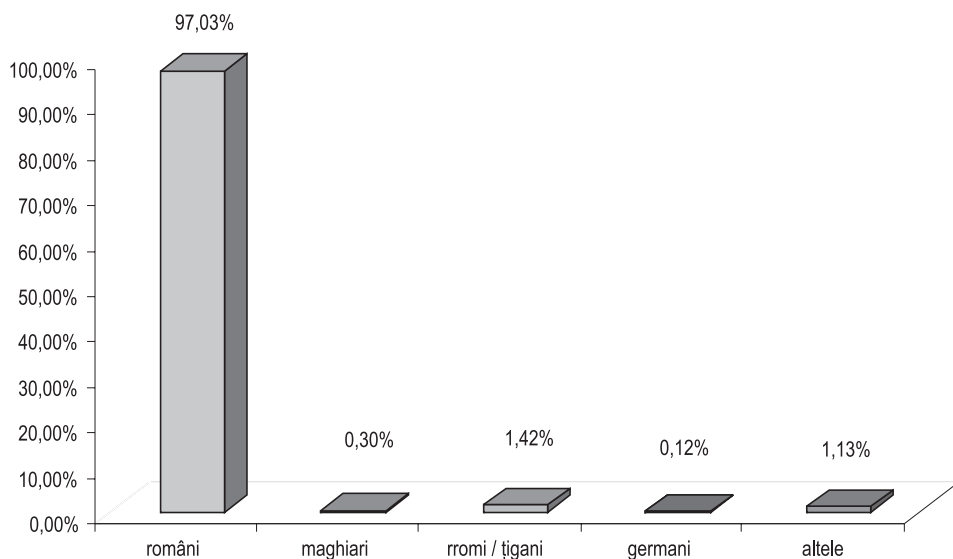
Anexa 2. Caracteristici locații

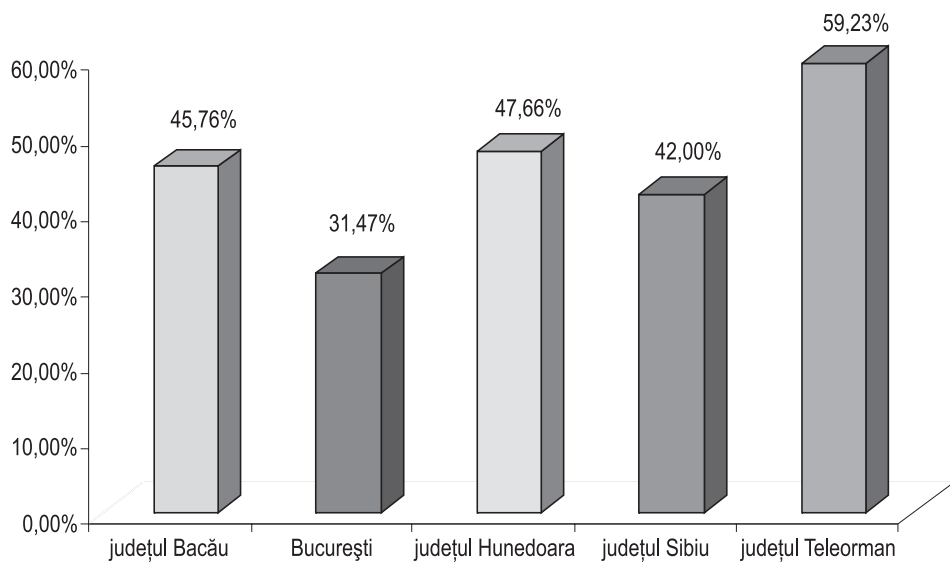
Populația din județul Bacău pe etnii conform recensământului din 2002

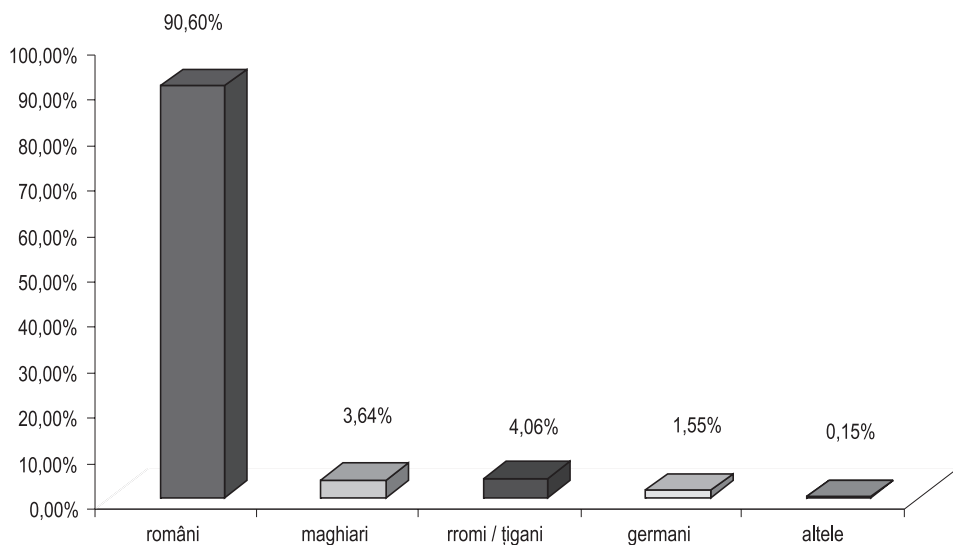
Populația din București pe etnii conform recensământului din 2002

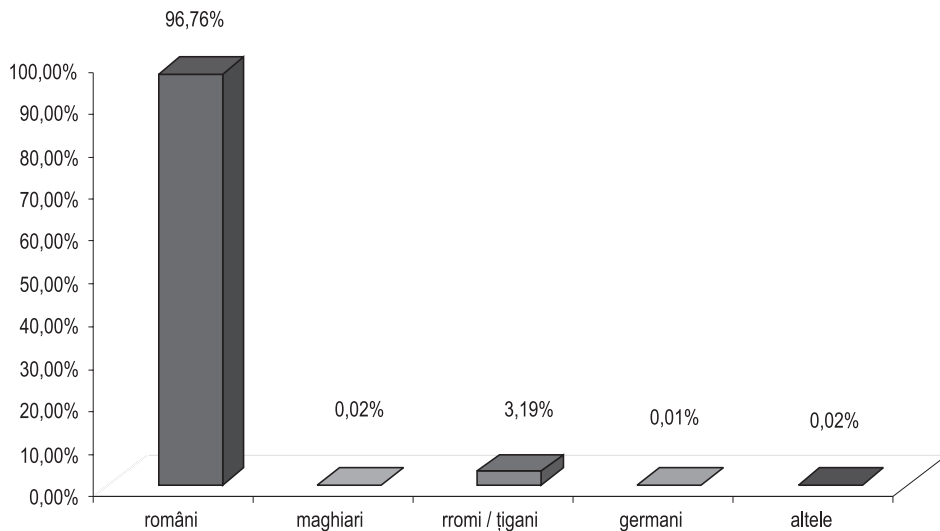
Prezența la vot a populației la ultimele alegeri din 2008

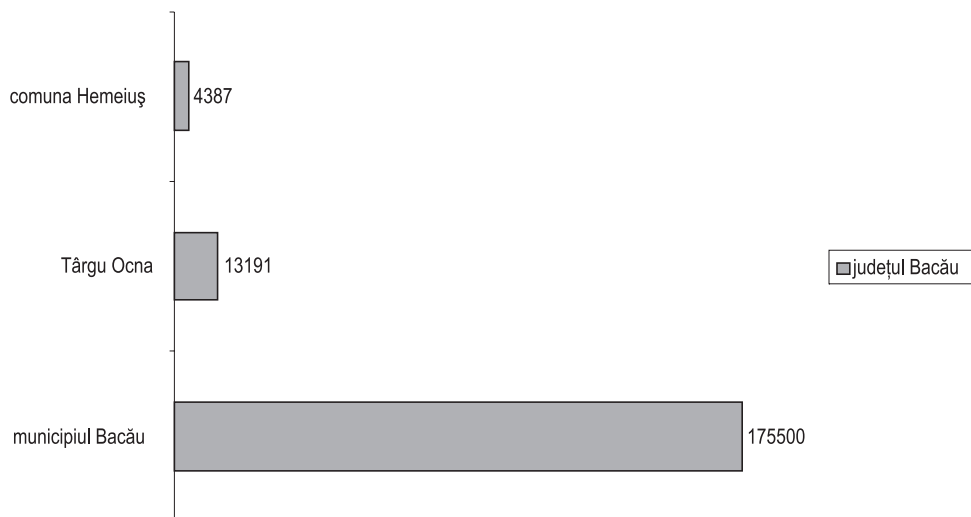
Populația din județul Sibiu pe etnii conform recensământului din 2002

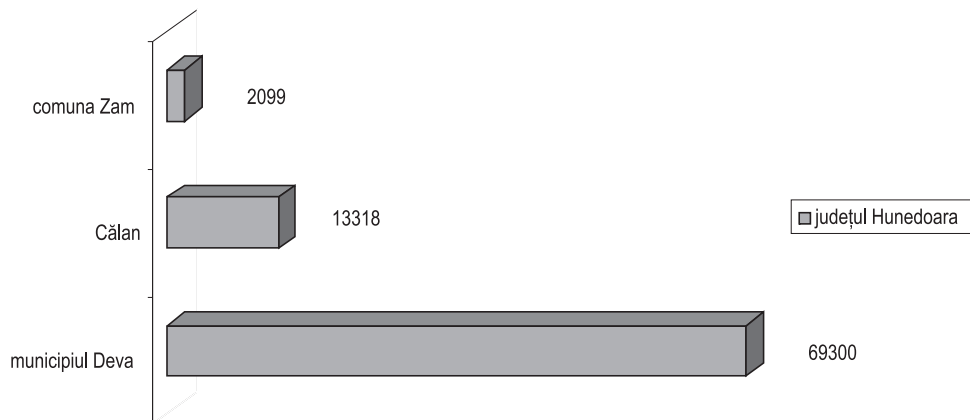
Populația din județul Teleorman pe etnii conform recensământului din 2002

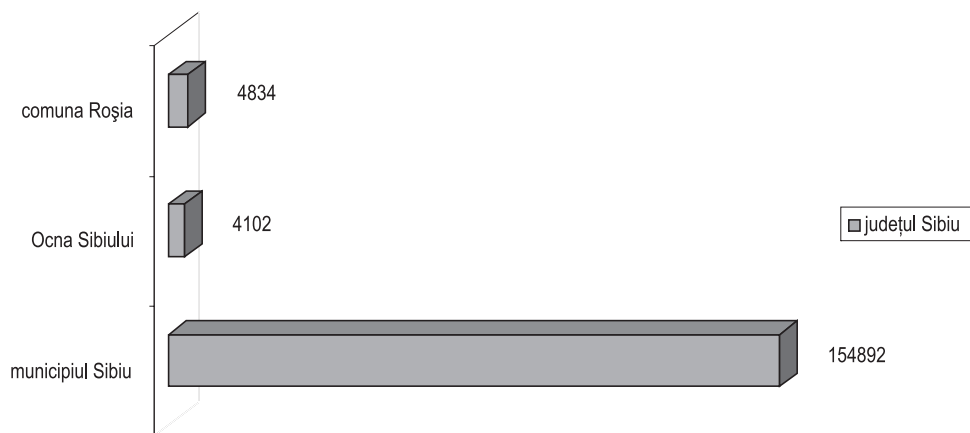
Populația (număr persoane) din locațiile din județul Bacău conform recensământului din 2002

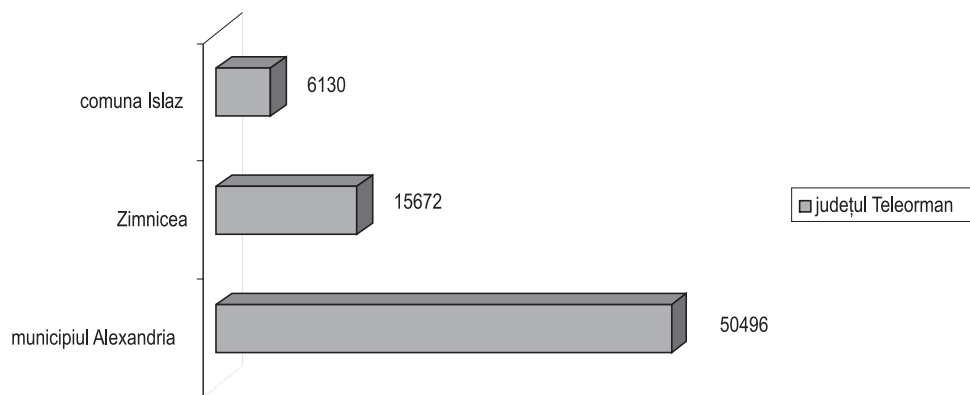
Populația (număr persoane) din locațiile din județul Hunedoara conform recensământului din 2002

Populația (număr persoane) din locațiile din județul Sibiu conform recensământului din 2002

Populația (număr persoane) din locațiile din județul Teleorman conform recensământului din 2002

Anexa 3. Participarea cetățenilor la procesul decizional la nivel local

Vă rugăm să răspundeți la întrebările următorului chestionar realizat în cadrul proiectului PHARE: „Transparență și Participare în Administrația Publică”, susținut din fonduri ale Uniunii Europene și realizat de Asociația de Asistență și Programe pentru Dezvoltare Durabilă Agenda 21 în parteneriat cu Agenția Națională a Funcționarilor Publici. Se asigură anonimatul și este garantată confidențialitatea informațiilor primite.

Q1. La câte din ultimele doua-trei alegeri organizate în localitatea dumneavoastră ați participat?

La toate patru	La trei dintre ele	La două dintre ele	Am mers la vot o singură dată	Nu am participat	NS/ NR
4	3	2	1	0	99

Q2. În afară de exprimarea votului, cum altfel ați încercat să influențați factorii decizionali la nivel local?

1. Semnarea unei petiții
2. Protest (demonstrație, marș, miting, etc.)
3. Contactarea mass-media
4. Contactarea unui angajat al unei instituții publice locale (funcționar)
5. Contactarea unui politician local
6. Răspunsul la o consultare la nivel local
7. Altfel _____

Q3. Care dintre aceste forme de implicare considerați că dă cele mai bune rezultate?

8. Semnarea unei petiții
9. Protest (demonstrație, marș, miting, etc.)
10. Contactarea mass-media
11. Contactarea unui angajat al unei instituții publice locale (funcționar)
12. Contactarea unui politician local
13. Răspunsul la o consultare la nivel local
14. Alta _____

Q4. În care dintre următoarele problematici doriți să aveți un cuvânt de spus atunci când se ia o decizie la nivel local?

1. Locuri de muncă
2. Infrastructură
3. Locuințe
4. Educație
5. Funcționarea instituțiilor publice
6. Sănătate
7. Justiție
8. Infraționalitate
9. Corupție
10. Agricultură

Q5. La care dintre următoarele resurse aveți acces (le puteți folosi fără restricții)?

1. săli de întâlnire (centre comunitare, săli ale primăriei, etc.)
2. fotocopiator sau alt instrument de reproducere a materialelor
3. computer
4. la Internet

Q6. Cum apreciați cunoștințele dumneavoastră de comunicare folosind calculatorul și Internetul?

Solide	De nivel mediu	Slabe	Inexistente	NS/ NR
3	2	1	0	99

Q7. Într-o zi de lucru obișnuită, aproximativ cât timp petreceți în total informându-vă despre politică și administrație...?

1. ... de la televizor _____ minute
2. ... de la radio _____ minute
3. ... de pe Internet _____ minute
4. ... din ziare _____ minute
9. NS/NR

Q8. Dar cât timp petreceți, într-o zi obișnuită, discutând despre politică și administrație cu familia sau cunoscuții?

- _____ minute
9. NS/NR

Q9. Ați participat, în anul 2007, la vreo dezbatere pe teme politice, administrative sau sociale, lansată de un post de televiziune sau un ziar local?

1. Da
2. Nu
3. NS/NR

Q16. Câtă încredere au cetățenii din localitatea dumneavoastră în deciziile autorităților publice locale care interesează comunitatea în ansamblul său?

Grad înalt de încredere

Grad scăzut de încredere

1

-

2

-

3

-

4

-

5

Q17. Vă simțiți responsabil/ă pentru modul în care decurg lucrurile în localitatea dumneavoastră?

1. Da
2. Nu
1. NS/NR

Q18. Cunoașteți organizații neguvernamentale active în localitatea dumneavoastră în următoarele domenii?

2. De tineret
3. De mediu
4. În domeniul drepturilor/ protecției animalelor
5. Umanitare/ pentru promovarea drepturilor omului
6. În domeniul bunăstării sociale (de exemplu, oferirea de locuințe)
7. Medicale
8. Sportive
9. Ale părinților/ profesorilor
10. Rezidențiale
11. Bazate pe originea etnică
12. Culturale
13. Religioase

Q19. Ați auzit de inițiative ale autorităților publice din localitatea dumneavoastră de implicare a cetățenilor în procesul decizional, prin următoarele mijloace?

1. Solicitare de comentarii deschise asupra serviciilor
2. Sondaje de opinie
3. Ședințe deschise publicului
4. Comitete/întâlniri
5. Oferirea de documente pentru consultare
6. Forumuri la nivel de zonă/cartier
7. Focus group-uri
8. Mese rotunde cu cetățeni
9. Altele _____

Q20. Cunoașteți cazuri în care autoritățile publice locale au oferit stimulente cetățenilor pentru a participa? (de exemplu, onorarii, cadouri, echipament IT, îmbunătățiri ale serviciilor, discount-uri) ex: reducere de taxe/impozite dacă aspectul exterior al locuinței este îngrijit

1. Da
2. Nu
3. NS/NR

Q 20a. Dacă da, exemplificați.

Q21. Cât de bine considerați că explică autoritățile publice locale cetățenilor motivele ce au stat la baza unei decizii și modurile în care opiniile cetățenilor au fost luate în considerare?

Foarte bine

—

—

—

Foarte prost

5

Q22. În ce măsură înțelegeți și acceptați deciziile luate de autoritățile publice din localitatea dumneavoastră?

Foarte bine

—

—

—

Foarte prost

5

D1. Vârsta (în ani împliniți): _____

D2. Sexul respondentului (nu întreba): 1. M 2. F

D3. Educație (ultima școală absolvită): 1. Liceu 2. Școală posliceală
3. Facultate/ Studii postuniversitare

D4. Ocupație: 1. muncitor necalificat 2. muncitor calificat
3. profesionist

D5. Operator: _____

D6. Locația (inclusiv instituția): _____

Anexa 4. Chestionarul pentru funcționari publici

1. Contextul participării cetățenilor la nivelul instituției/autorității publice

Această secțiune este, de fapt, etapa 0 în procesul de diagnosticare. Scopul său este acela de a oferi o anumită informație contextuală asupra naturii participării în zonă și indică, într-o anumită măsură, inițiativele instituției/autorității publice în direcția încurajării unei implicări active a cetățenilor.

1.1 Ce populație are județul?

1.2 Care sunt principalele responsabilități / atribuții ale instituției/autorității publice implicate?

1.3 Care sunt caracteristicile-cheie ale localității? (de exemplu rural/urban, activități economice, poziție regională, etc.)?

1.4 Care este prezența la vot la alegerile locale (media la ultimele 2 alegeri?) comparată cu media la nivel național (oferiți și date numerice)?

Foarte ridicată	Peste medie	Medie	Sub medie	Foarte scăzută
1	2	3	4	5

1.5 Ce formă de participare este cel mai probabil că vor alege cetățenii în încercarea de a influența actorii decizionali la nivel local? (Ordonăți în funcție de probabilitate?)

Semnarea unei petiții

Protest (demonstrație, etc.)

Contactarea mass-media

Contactarea unui angajat al unei instituții publice locale (funcționar public)

Contactarea unui politician local

Participarea la o consultare la nivel local

Alta

1.6 La ce forme de implicare politică este cel mai probabil ca actorii decizionali să răspundă?

Petiție

Protest (demonstrație, etc.)

Presiunea mass-media

Contactul cu un angajat al unei instituții publice locale (funcționar public)

Contactul cu un politician local

Participarea la o consultare la nivel local

Alta

1.7 Ce grupuri sunt văzute de către autoritățile publice locale ca fiind în cea mai mare măsură neimplicate sau excluse de la procesul politic? (de exemplu, tineri, vârstnici, părinți singuri, persoane cu dizabilități, grupuri etnice minoritare).

1.8 Asupra căror grupuri își concentrează autoritățile publice locale inițiativele legate de participare? (de exemplu, asupra populației ca întreg, a utilizatorilor anumitor servicii, asupra tinerilor, vârstnicilor, părinților singuri, persoanelor cu dizabilități, grupurilor etnice minoritare).

1.9. Cât de activă considerați că este participarea politică/publică în zona dumneavoastră, în comparație cu nivelul național?

Foarte ridicată	Peste medie	Medie	Sub medie	Foarte scăzută
1	2	3	4	5

1.10 Care sunt principalele problematice ce suscită participarea în localitate?

2. Pot

Această secțiune tratează argumentele socio-economice care au dominat în mod tradițional explicațiile referitoare la variațiile ratelor de participare. Este vorba despre argumentul că atunci **când oamenii posedă abilitățile și resursele potrivite, ei sunt mai apti să participe**. Aceste abilități variază de la capacitatea și încrederea de a vorbi în public sau de a scrie scrisori, până la capacitatea de a organiza evenimente și de a-i încuraja pe alții, ce le împărtășesc opiniile, să susțină inițiativele. Include și accesul la resurse ce facilitează asemenea activități (de la accesul la fotocopiator până la accesul la Internet ș.a.m.d.). Aceste abilități și resurse sunt mult mai des întâlnite în rândurile grupurilor cele mai educate și active pe piața muncii dintr-o populație, respectiv aceia ce dețin un statut socio-economic mai înalt. Întrebările sunt astfel create încât să ajute autoritățile publice locale să exploreze punctele tari și limitele cetățenilor din această perspectivă.

Educație

2.1 Care este nivelul de educație atins în momentul terminării studiilor în comparație cu media la nivel național?

Foarte ridicată	Peste medie	Medie	Sub medie	Foarte scăzută
1	2	3	4	5

Populație activă/șomeri

2.2 Cum este rata șomajului în comparație cu media la nivel național?

Foarte ridicată	Peste medie	Medie	Sub medie	Foarte scăzută
1	2	3	4	5

Clasa socială

2.3 Care este proporția forței de muncă în următoarele categorii (și cum este în raport cu media la nivel național)?

Șomeri	
Muncitori necalificați	
Muncitori semicalificați	
Muncitori calificați	
Profesioniști	

Această întrebare poate fi formulată și altfel: care este raportul dintre profesioniști sau muncitori calificați, pe de o parte, și muncitori necalificați sau semicalificați, pe de altă parte, în comparație cu media la nivel național?

Demografie

2.4 Care este profilul pe vârste al populației din localitate?

2.5 Care este proporția populației aparținând unui grup etnic minoritar?

2.6 Câte grupuri etnice minoritare semnificative există în localitate (de exemplu, câte sunt recunoscute de autoritățile publice locale și luate în considerare în comunicarea cu cetățenii)?

2.7 Există alți factori demografici semnificativi pentru participare (de exemplu, structura familiei, concentrarea de studenți, navetiști)?

Resurse

2.8 Au cetățenii acces liber la resursele necesare pentru participarea publică?

Următoarele pot fi considerate, în mod special, ca relevante:

Acces liber la săli de întâlnire (centre comunitare, săli ale primăriei, etc.)

Acces liber la fotocopiator sau alt instrument de reproducere a materialelor

Acces liber la computer dotat cu software corespunzător

Acces liber la Internet

2.9 Există alte resurse în comunitate ce pot funcționa ca niște canale de implicare publică? (de exemplu, ziare locale, posturi de radio, posturi de televiziune, etc. interesate de problematice locale)

2.10 Au oamenii timp sa participe? Care sunt factorii majori ce limitează disponibilitatea de timp a oamenilor?

Abilități/Cunoștințe

2.11 Au cetățenii abilitățile/cunostintele/educatia necesare pentru a participa la viața publică? (de exemplu, abilități de a scrie scrisori, de a vorbi în public, de a organiza întâlniri, etc.)

2.12 Au cetățenii competența de a utiliza resursele din propria comunitate (de exemplu, de a utiliza calculatorul, Internetul, etc.)

2.13 Ce abilități sunt limitate?

2.14 În ce măsură sunt aceste abilități și resurse dintribuite în mod diferit la nivelul comunității? (de exemplu, au unele grupuri mai mult acces la resurse și mai multe abilități în a le folosi decât altele)

3. Le place

Acest factor are la baza ideea conform căreia oamenii sunt încurajați să se implice atunci când se simt parte a unei comunități. Argumentul este acela că dacă te simți parte a ceva, ești mai dornic să te implici. Rezultatele mai multor studii confirmă faptul că atunci când oamenii cunosc un sentiment de „împreună” sau de angajament împărtășit, ei sunt mai dornici să participe. Această preocupare legată de un sentiment de atașament față de o entitate publică în care participarea este în joc a cunoscut o dezvoltare în ultimii ani, în relație cu discuțiile despre capitalul social. Un sentiment de încredere, apropierea și rețelele interconectate pot, conform argumentului capitalului social, da oamenilor posibilitatea de a lucra împreună și de a coopera mai eficient. Sentimentul de comunitate poate fi o motivație puternică pentru participare. De cealaltă parte, absența unei identități sau a devotamentului față de o comunitate pot acționa împotriva participării.

Întrebările din această secțiune sunt centrate pe sentimentul de identitate și comunitate ce există în localitate și la rezervele corespunzătoare de capital social (în termeni de încredere și reciprocitate).

Identitate

3.1 În raport cu ce își construiesc oamenii identitatea? (fie va fi selectat un item din lista următoare, fie va fi stabilită o ierarhie)

Un cartier din cadrul localității

O comunitate de interes/identitate ce cuprinde mai multe cartiere (de exemplu, o identitate culturală sau etnică, religioasă)

O unitate administrativă din județ (de exemplu, orașul)

O zonă mai mare decât localitatea (de exemplu, regiunea sau sub-regiunea)

Statul național

3.2 Cât de bine tind să se cunoască oamenii din același cartier?

3.3 Cât de mult se identifică cetățenii cu localitatea? („identitate percepută”)

3.4 Cât de atașați sunt oamenii de zona în care locuiesc?

Foarte atașati				Deloc atașati				
1	-	2	-	3	-	4	-	5

Omogenitate

3.5 Este comunitatea una stabilă, cu o percepție puternică asupra istoriei și tradiției? (acest lucru poate fi măsurat prin examinarea perioadei de timp în care oamenii au locuit la aceeași adresă sau prin evaluarea unei percepții mai informale asupra a cât de omogenă este comunitatea).

3.6 În ce măsură există similarități în ceea ce privește identitatea în cadrul comunității (de exemplu, sunt oamenii în mare măsură asemănători – și dacă nu, care sunt principalele clivaje)?

3.7 Sunt valorile și prioritățile aceleași în cadrul comunității – și dacă nu, care sunt principalele clivaje?

Încredere

3.8 Este probabil ca oamenii din această comunitate să-i ajute pe alții sau este mai probabil ca ei să pună propriul interes pe primul loc?

Ajută				Își urmăresc interesul				
1	-	2	-	3	-	4	-	5

3.9 Încearcă majoritatea oamenilor din această comunitate să acționeze just sau încearcă să profite de alții dacă li se oferă ocazia?

Acționează just				Profită				
1	-	2	-	3	-	4	-	5

3.10 Câtă încredere au cetățenii unul în celălalt? (de exemplu, ar da cineva cu împrumut o sumă mică de bani, cum ar fi pentru a cumpăra un bilet de autobuz, altcuiva?)

Grad înalt de încredere				Grad scăzut de încredere				
1	-	2	-	3	-	4	-	5

3.11 Câtă încredere au cetățenii în deciziile autorităților publice locale care interesează comunitatea în ansamblul său?

Grad înalt de încredere				Grad scăzut de încredere	
1	-	2	-	3	-
				4	-
					5

3.12 Câtă încredere au cetățenii în deciziile autorităților/institutiilor publice de la nivel central, care interesează comunitatea în ansamblul său?

Grad înalt de încredere				Grad scăzut de încredere	
1	-	2	-	3	-
				4	-
					5

Cetățenie

3.13 Există un sentiment de comunitate puternic ce sprijină acțiunea în comunitate?

3.14 Se simt oamenii responsabili pentru comunitatea în care trăiesc?

3.15 Există grupuri sau segmente ale comunității care este probabil să se simtă excluse?

3.16 Există sentimentul în comunitate că vocile unora dintre grupuri sunt mai legitime decât ale altora?

4. Li se oferă posibilitatea

Acest factor se bazează pe observațiile rezultate în urma cercetărilor, conform cărora participarea este facilitată de grupuri sau organizații. Participarea publică în izolare (individualista) este mai dificilă și mai puțin durabilă (dacă individul nu este foarte motivat), decât dacă implicarea este întărită prin contactul pus la dispoziție de grupuri și rețele. Participarea colectivă oferă re-asigurări și feed-back continuu în sprijinul ideii că implicarea este relevantă și participarea are valoare. Într-adevăr, pentru unii, implicarea în această manieră este mai importantă decât rezultatul unei astfel de participări. Existența unor astfel de grupuri și rețele ce pot susține participarea și pot oferi o cale către actorii decizionali este, de aceea, vitală pentru dezvoltarea participării într-o anumită zonă.

Întrebările din această secțiune sunt centrate pe existența și numărul de membri ai unor grupuri ce susțin participarea publică și pe existența unei „infrastructuri civice” ce poate încuraja dezvoltarea unor asemenea grupuri și asigura menținerea conexiunii cu actorii decizionali de la nivel local.

Tipuri de organizare civică

4.1 Ce tipuri de organizații există și sunt active în localitate? (dacă este posibilă cuantificarea acestora, cu atât mai bine)

De tineret

De mediu

În domeniul conservării mediului înconjurător

În domeniul drepturilor/ protecției animalelor

Pacifiste

Umanitare/ pentru promovarea drepturilor omului

În domeniul bunăstării sociale (de exemplu, oferirea de locuințe)

Medicale

Sportive

Ale părinților/ profesorilor

Rezidențiale

Bazate pe originea etnică

Culturale

Religioase

Altele.....

4.2 Care dintre organizațiile menționate anterior au cei mai mulți membri?

4.3 Care sunt cele mai influente la nivelul procesului decizional al autorităților publice?

4.4 Este numărul organizațiilor comunitare și de voluntari din zonă suficient pentru a se confrunța cu întreaga gamă de problematice publice în care cetățenii ar dori să se implice?

Activități

4.5 Este sectorul voluntar și comunitar activ?

Activ						Inactiv		
1	-	2	-	3	-	4	-	5

4.6 În ce măsură își sporesc asociațiile voluntare și comunitare numărul de membri în zonă?

4.7 În ce măsură încearcă asociațiile voluntare și comunitare să influențeze deciziile la nivel local?

Influență activă						Nicio influență		
1	-	2	-	3	-	4	-	5

Infrastructură civică

4.8 Există asociații voluntare sau comunitare destinate susținerii dezvoltării sau creșterii organizațiilor civice din zonă? (de exemplu, organizații „umbrelă” cum ar Consilii pentru Muncă Voluntară)

4.9 Au aceste organizații „umbrelă” suficiente resurse și capacități pentru a se adresa unui număr de organizații?

4.10 Ce susținere oferă autoritățile publice locale organizațiilor voluntare sau comunitare din zonă?

- Susținere financiară

- Susținere de către personalul instituțiilor publice

- Folosirea clădirilor instituțiilor publice

- Acces la alte resurse ale autorităților publice

- Acces la factorii decizionali

4.11 Care sunt principalele puncte slabe ale sectorului voluntar și comunitar din zonă?

4.12 Ce rol joacă mass-media locale în raport cu participarea?

5. Li se cere

Acest factor se construiește pe descoperirile multor studii referitoare la mobilizare. Oamenii tind să se implice mai des și în mod regulat atunci când li se cere să se implice. Cercetările arată că disponibilitatea oamenilor de a participa depinde adeseori de măsura în care aceștia sunt abordați și de modul în care sunt abordați. Mobilizarea poate veni dintr-un număr de surse, însă cea mai puternică este aceea în care cei responsabili cu luarea deciziilor le cer altora să se implice alături de ei în luarea deciziei. Studii de caz au demonstrat modul în care sistemele manageriale și politice deschise pot avea un efect semnificativ prin formularea unor invitații de a participa, adresate cetățenilor. Varietatea opțiunilor de participare este importantă deoarece unii oameni se simt mai confortabil cu unele tipuri de implicare, cum sunt ședințele publice, în timp ce alții preferă, spre exemplu, să poarte discuții on-line. Unii oameni vor să vorbească despre experiențele comunității sau cartierului în care trăiesc în timp ce alții vor să se implice pe baza cunoașterii unui anume serviciu în calitate de utilizator.

Această secțiune pune întrebări referitoare la modurile în care autoritățile publice locale caută să implice populația, la varietatea inițiativelor pe care le susțin și la modul în care ele comunică aceste inițiative publicului.

Forme de participare

5.1 În ce mod caută autoritățile publice locale să implice cetățenii în procesul decizional?

Invită la comentarii deschise asupra serviciilor
Întreprinde sondaje de opinie
Organizează ședințe deschise publicului
Permite publicului să participe la ședințe
Cooptează cetățeni să participe la comitete/întâlniri
Organizează consultări/audieri publice
Oferă documente pentru consultare
Organizează forumuri la nivel de zonă/cartier
Organizează alte tipuri de forumuri
Organizează focus group-uri
Organizează mese rotunde cu cetățeni
Organizează alte evenimente de consultare (ziua portilor deschise)
Altele.....

5.2 Încearcă autoritățile publice locale să utilizeze Internetul pentru implicare prin:

Publicarea agendelor, a proceselor verbale ale întâlnirilor, a rapoartelor și a altor materiale on-line?
Oferirea adreselor de e-mail ale membrilor aleși?
Organizarea de consultări on-line?
Folosirea mijloacelor electronice (e-mail, mesaje SMS) pentru a informa cetățenii în legătură cu consultări?
Oferirea de forumuri de discuții on-line?
Altele.....

Strategie

5.3 Au autoritățile publice locale o strategie pentru implicarea cetățenilor sau este vorba despre niște inițiative disparate?

5.4 Colaborează autoritățile publice locale cu alte organizații în consultarea sau implicarea publicului?

5.5 Stimulează autoritățile publice locale cetățenii pentru a participa? (de exemplu, onorarii, cadouri, echipament IT, îmbunătățiri ale serviciilor, discount-uri)

5.6 Sunt activitățile de participare în mod normal desfășurate în instituțiile publice? Au experimentat autoritățile publice locale unele locații mai puțin comune în care să încurajeze participarea? (de exemplu, locuințele cetățenilor, școli, supermarketuri)

Cuprindere și diversitate

5.7 Ajung aceste forme de implicare la toate sectoarele comunității? (vârstnici/tineri, grupuri etnice minoritare, etc.)

5.8 În ce scop sunt utilizate diferitele forme de participare? (de exemplu, sunt unele folosite în mod special pentru a se adresa unor grupuri particulare?)

5.9 Consideră actorii decizionali prioritare anumite forme de participare, din punctul de vedere al rezultatelor acestora? (de exemplu, cele ce produc preferințe cantitative)

6. Li se răspunde

Acest ultim factor cuprinde ideea că pentru ca oamenii să participe într-o manieră substanțială ei trebuie să creadă că implicarea lor contează și că duce la posibile beneficii pentru comunitate. Pentru ca oamenii să participe ei trebuie să creadă că vor fi ascultați și, chiar dacă nu li se dă întotdeauna dreptate, cel puțin părerea lor sunt luate în considerare. Receptivitatea se referă la oferirea de feed-back, ce nu trebuie să fie întotdeauna pozitiv – în sensul acceptării viziunii dominante a participanților. Feed-back-ul implică explicarea modului în care a fost luată decizia și rolul participării în luarea deciziei. Răspunsul este vital pentru educația cetățenilor, și contribuie, astfel, la rezultatul final al procesului.

Acest set de întrebări se referă la modul în care diferite mesaje sunt cântărite de către factorii decizionali și la modul în care este oferită prioritate viziunilor contrastante. Este examinat, de asemenea, modul în care se oferă feed-back referitor la procesul decizional cetățenilor.

Ascultarea

6.1 Care sunt procedurile prin care este asigurat faptul că vocea cetățenilor este luată în considerare în procesul decizional?

6.2 Ce mecanisme sunt folosite pentru a include rezultatele consultărilor și ale inițiativelor participative în procesul decizional?

Echilibru și priorități

6.3 Cum sunt echilibrate viziunile cetățenilor în raport cu opiniile profesioniștilor și ale membrilor aleși, mai ales atunci când există divergențe?

6.4 Cât de bine înțeleg și iau în considerare factorii decizionali opiniile cetățenilor?

Foarte bine						Foarte prost		
1	-	2	-	3	-	4	-	5

Feed-back și educație

6.5 Cât de bine explică autoritățile publice locale cetățenilor motivele ce au stat la baza unei decizii și modurile în care opiniile cetățenilor au fost luate în considerare?

Foarte bine						Foarte prost		
1	-	2	-	3	-	4	-	5

6.6 În ce măsură înțeleg și acceptă cetățenii deciziile luate de autoritățile publice locale?

6.7 Ce eforturi fac autoritățile publice locale pentru a comunica mai eficient deciziile luate către cetățeni?

6.8 Au autoritățile publice locale un program de educare a cetățenilor în legătură cu participarea?

6.9 Oferă autoritățile publice locale sprijin politicienilor și/ sau funcționarilor în învățarea modalităților de a răspunde mai eficient participării?

Anexa 5. Chestionarul de autoevaluare a instituțiilor publice

1. Contextul participării cetățenilor la nivelul municipității/al județului

Această secțiune este, de fapt, etapa 0 în procesul de diagnosticare. Scopul său este acela de a oferi o anumită informație contextuală asupra naturii participării în zonă și indică, într-o anumită măsură, inițiativele municipității/ale județului în direcția încurajării unei implicări active a cetățenilor.

1.1 Ce număr de locuitori are județul?

1.2 Care sunt principalele atribuții ale instituțiilor publice locale?

1.3 Care sunt caracteristicile-cheie ale localității/județului? (de exemplu rural/urban, activități economice, poziție regională, etc.)?

1.4 Care este prezența la vot la alegerile locale (media la ultimele 4 alegeri)?

Foarte ridicată	Peste medie	Medie	Sub medie	Foarte scăzută
1	2	3	4	5

1.5 Ce formă de participare este cel mai probabil că vor alege cetățenii în încercarea de a influența actorii decizionali la nivel local? (Ordonati în funcție de probabilitate?)

Semnarea unei petiții

Protest (demonstrație, etc.)

Contactarea mass-media

Contactarea unui angajat al unei instituții publice locale (funcționar)

Contactarea unui politician local

Răspunsul la o consultare la nivel local/dezbatere/ședință publică la nivel local

Alta

1.6 La ce forme de implicare publică este cel mai probabil ca actorii decizionali să reacționeze (astfel încât să se producă o schimbare)?

Petiție

Protest (demonstrație, etc.)

Presiunea mass-media

Contactul cu un angajat al unei instituții publice locale (funcționar)

Contactul cu un politician local

Rezultatele unei consultări la nivel local/dezbatere/ședință publică la nivel local

Alta

1.7 Ce grupuri sunt văzute de către autoritățile publice locale ca fiind în cea mai mare măsură neimplicate sau excluse de la procesul politic? (de exemplu, tineri, vârstnici, părinți singuri, persoane cu dizabilități, grupuri etnice minoritare etc).

1.8 Asupra căror grupuri își centrează autoritățile publice locale inițiativele legate de participare? (de exemplu, asupra populației ca întreg, a utilizatorilor anumitor servicii, asupra tinerilor, vârstnicilor, părinților singuri, persoanelor cu dizabilități, grupurilor etnice minoritare).

1.9. Cât de activă considerați că este participarea publică în localitatea/județul dumneavoastră?

Foarte ridicată	Peste medie	Medie	Sub medie	Foarte scăzută
1	2	3	4	5

1.10 Care sunt principalele problematice ce suscită participarea în localitate?

2. Cetățenii POT

Această secțiune tratează argumentele socio-economice care au dominat în mod tradițional explicațiile referitoare la variațiile ratelor de participare. Este vorba despre argumentul că atunci când oamenii posedă abilitățile și resursele potrivite, ei sunt mai apti să participe. Aceste abilități variază de la capacitatea și încrederea de a vorbi în public sau de a scrie scrisori, până la capacitatea de a organiza evenimente și de a-i încuraja pe alții, care le împărtășesc opiniile, să susțină inițiative. Include și accesul la resurse ce facilitează asemenea activități (de la accesul la fotocopiator până la accesul la Internet ș.a.m.d.). Aceste abilități și resurse sunt mult mai des întâlnite în rândurile celor mai educate și active pe piața muncii grupuri dintr-o populație: aceia ce dețin un status socio-economic mai înalt. Întrebările sunt astfel create încât să ajute autoritățile publice locale să exploreze punctele tari și limitele cetățenilor din această perspectivă.

Educație

2.1 Care este nivelul de educație la nivelul județului (ultimele date statistice)?

Foarte ridicată	Peste medie	Medie	Sub medie	Foarte scăzută
1	2	3	4	5

Populație activă/șomeri

2.2 Care este rata șomajului la nivelul județului (ultimele date statistice)?

Foarte ridicată	Peste medie	Medie	Sub medie	Foarte scăzută
1	2	3	4	5

Clasa socială

2.3 Care este proporția următoarelor categorii din totalul populației active în localitatea/județul dumneavoastră (ultimele date statistice)?

Șomeri	
Muncitori necalificați	
Muncitori semicalificați	
Muncitori calificați	
Profesioniști	

Demografie

2.4 Care este profilul pe vârste al populației din localitate?

2.5 Care este proporția populației aparținând grupurilor etnice?

2.6 Câte grupuri etnice minoritare semnificative există în localitate (de exemplu, câte sunt recunoscute de autoritățile publice locale și luate în considerare în comunicarea cu cetățenii)?

2.7 Există alți factori demografici semnificativi pentru participare (de exemplu, structura familiei, concentrarea de studenți, navetiști)?

Resurse

2.8 Au cetățenii acces liber la resursele necesare pentru participarea publică?

Următoarele pot fi considerate, în mod special, ca relevante:

Acces liber la spații destinate întâlnirilor (centre comunitare, săli ale primăriei etc.)

Acces liber la fotocopiator sau alt instrument de multiplicare a documentelor

Acces liber la baza de date cuprinzând acte normative

Acces liber la Internet

2.9 Există alte resurse în comunitate ce pot funcționa ca niște canale de implicare publică? (de exemplu, ziare locale, posturi de radio, posturi de televiziune, etc. interesate de problematici politice locale)

2.10 Au oamenii timp să participe? Care sunt factorii majori ce limitează disponibilitatea de timp a oamenilor?

Abilități/Cunoștințe

2.11 Au cetățenii abilitățile necesare pentru a participa la viața publică? (de exemplu, abilități de a scrie scrisori, de a vorbi în public, de a organiza întâlniri, etc.)

2.12 Au cetățenii competența de a utiliza resursele din propria comunitate (de exemplu, de a utiliza calculatorul, Internetul, etc.)

2.13 Ce abilități sunt limitate?

2.14 În ce măsură sunt aceste abilități și resurse distribuite în mod diferit la nivelul comunității? (de exemplu, au unele grupuri mai mult acces la resurse și mai multe abilități în a le folosi decât altele)

3. Cetățenilor LE PLACE

Acest factor are la baza ideea conform căreia oamenii sunt încurajați să se implice atunci când se simt parte a unei comunități. Argumentul este acela că dacă te simți parte a ceva, ești mai dornic să te implici. Rezultatele mai multor studii confirmă faptul că atunci când oamenii cunosc un sentiment de „împreună” sau de angajament împărtășit, ei sunt mai dornici să participe. Această preocupare legată de un sentiment de atașament față de o entitate publică în care participarea este în joc a cunoscut o dezvoltare în ultimii ani, în relație cu discuțiile despre capitalul social. Un sentiment de încredere, apropierea și rețelele interconectate pot, conform argumentului capitalului social, da oamenilor posibilitatea de a lucra împreună și de a coopera mai eficient. Sentimentul de comunitate poate fi o motivație puternică pentru participare. De cealaltă parte, absența unei identități sau a devotamentului față de o comunitate pot acționa împotriva participării.

Întrebările din această secțiune sunt centrate pe sentimentul de identitate și comunitate ce există în localitate și la rezervele corespunzătoare de capital social (în termeni de încredere și reciprocitate).

Identitate

3.1 În raport cu ce își construiesc oamenii identitatea? (fie va fi selectat un item din lista următoare, fie va fi stabilită o ierarhie)

Un cartier din cadrul localității

O comunitate de interes/identitate ce cuprinde mai multe cartiere (de exemplu, o identitate culturală sau etnică)

O unitate administrativă din județ (de exemplu, orașul)

O zonă mai mare decât localitatea (de exemplu, regiunea sau sub-regiunea)

Statul național

Alt criteriu

3.2 Cât de bine tind să se cunoască oamenii din același cartier?

3.3 Cât de mult se identifică cetățenii cu localitatea? („identitate percepută”)

3.4 Cât de atașați sunt oamenii de zona în care locuiesc?

Foarte atașați

1 -

2

-

3

-

4

Deloc atașați

-

5

Omogenitate

3.5 Este comunitatea una stabilă, cu o percepție puternică asupra istoriei și tradiției? (acest lucru poate fi măsurat prin examinarea perioadei de timp în care oamenii au locuit la aceeași adresă sau prin evaluarea unei percepții mai informale asupra a cât de omogenă este comunitatea).

3.6 În ce măsură există similarități în ceea ce privește identitatea în cadrul comunității (de exemplu, sunt oamenii în mare măsură asemănători – și dacă nu, care sunt principalele deosebiri)?

3.7 Sunt valorile și prioritățile aceleași în cadrul comunității – și dacă nu, care sunt principalele deosebiri?

Încredere

3.8 Este probabil ca oamenii din această comunitate să-i ajute pe alții sau este mai probabil ca ei să pună propriul interes pe primul loc?

Ajută				Își urmăresc interesul				
1	-	2	-	3	-	4	-	5

3.9 Încearcă majoritatea oamenilor din această comunitate să acționeze just sau încearcă să profite de alții dacă li se oferă ocazia?

Acționează just				Profită				
1	-	2	-	3	-	4	-	5

3.10 Câtă încredere au cetățenii unul în celălalt? (de exemplu: pentru constituirea de parteneriate, asocierea pentru activități în beneficiul comunității, girarea unui coleg/vecin în cazul unui împrumut cu bani etc?)

Grad înalt de încredere				Grad scăzut de încredere				
1	-	2	-	3	-	4	-	5

3.11 Câtă încredere au cetățenii în deciziile autorităților publice locale care interesează comunitatea în ansamblul său?

Grad înalt de încredere				Grad scăzut de încredere				
1	-	2	-	3	-	4	-	5

3.12 Câtă încredere au cetățenii în deciziile autorităților publice de la nivel central, care interesează comunitatea în ansamblul său?

Grad înalt de încredere				Grad scăzut de încredere				
1	-	2	-	3	-	4	-	5

3.13 Cunoosc cetățenii ONG-urile ce activează în localitatea în care trăiesc, și activitățile acestora?

Grad înalt de cunoaștere

1 - 2 - 3 -

Grad scăzut de cunoaștere

4 - 5

3.14 Câtă încredere au cetățenii în ONG-urile locale sau a ONG-urilor ce activează în localitatea în care trăiesc?

Grad înalt de încredere

1 - 2 - 3 -

Grad scăzut de încredere

4 - 5

Cetățenie

3.15 Există un sentiment de comunitate puternic ce sprijină acțiunea în comunitate?

3.16 Se simt oamenii responsabili pentru comunitatea în care trăiesc?

3.17 Există grupuri sau segmente ale comunității care este probabil să se simtă excluse?

3.18 Există sentimentul în comunitate că vocile unora dintre grupuri sunt mai legitime decât ale altora?

4. Cetățenilor LI SE OFERĂ POSIBILITATEA

Acest factor se bazează pe observațiile rezultate în urma cercetărilor, conform cărora participarea este facilitată de grupuri sau organizații. Participarea publică în izolare este mai dificilă și mai puțin durabilă (dacă individul nu este foarte motivat) decât dacă implicarea este întărită prin contactul pus la dispoziție de grupuri și rețele. Participarea colectivă oferă re-asigurări și feedback continuu în sprijinul ideii că implicarea este relevantă și participarea are valoare. Într-adevăr, pentru unii, implicarea în această manieră este mai importantă decât rezultatul unei astfel de participări. Existența unor astfel de grupuri și rețele ce pot susține participarea și oferi o cale către actorii decizionali este, de aceea, vitală pentru dezvoltarea participării într-o anumită zonă.

Întrebările din această secțiune sunt centrate pe existența și numărul de membri ai unor grupuri ce susțin participarea publică și pe existența unei „infrastructuri civice” ce poate încuraja dezvoltarea unor asemenea grupuri și asigura menținerea conexiunii cu actorii decizionali de la nivel local.

Tipuri de organizare civică

4.1 Ce tipuri de organizații există și sunt active în localitate?

De tineret
De mediu
Pentru apărarea și promovarea drepturilor omului
Educație civică și dezvoltarea democrației
Servicii sociale pentru grupuri defavorizate, cu risc de excludere
În domeniul drepturilor/ protecției animalelor
Umanitare, care oferă sprijin în situații de criză sau urgență
Medicale
Sportive
Ale părinților/
Ale profesorilor
Bazate pe originea etnică
Culturale
Religioase
Altele.....

4.2 Care sunt cele mai influente la nivelul procesului decizional al autorităților publice?

4.3 Este numărul organizațiilor comunitare și de voluntari din zonă suficient pentru a acoperi întreaga gamă de problematice politice în care cetățenii ar dori să se implice?

Activități

4.4 Este sectorul voluntar și comunitar activ?

Activ				Inactiv				
1	-	2	-	3	-	4	-	5

4.5 În ce măsură încearcă asociațiile voluntare și comunitare să influențeze deciziile la nivel local?

Influență activă				Nicio influență				
1	-	2	-	3	-	4	-	5

4.6 În ce măsură încearcă asociațiile voluntare și comunitare să stimuleze cetățenii pentru a participa la viața comunitară?

În foarte mare măsură				Deloc				
1	-	2	-	3	-	4	-	5

Infrastructură civică

4.7 Există asociații voluntare sau comunitare destinate susținerii dezvoltării sau creșterii organizațiilor civice din zonă? (de exemplu, organizații „umbrelă”, federații, rețele de asociații etc)

4.8 Considerați că dispun aceste structuri de suficiente resurse pentru a-și îndeplini atribuțiile?

4.9 Ce susținere oferă autoritățile publice locale organizațiilor voluntare sau comunitare din zonă?

Susținere financiară

Susținere de către personalul instituțiilor publice

Folosirea clădirilor instituțiilor publice

Acces la alte resurse ale autorităților publice

Acces la actorii decizionali

4.11 Care sunt principalele puncte slabe ale sectorului voluntar și comunitar din zonă?

4.12 Care este percepția cetățenilor cu privire la voluntariat? Sunt dispuși să se implice în acțiuni voluntare?

4.13 Ce rol joacă mass-media locală în raport cu participarea?

5. Cetățenilor LI SE CERE

Acest factor se construiește pe descoperirile multor studii referitoare la mobilizare. Oamenii tind să se implice mai des și în mod regulat atunci când li se cere să se implice. Cercetările arată că disponibilitatea oamenilor de a participa depinde adeseori de măsura în care aceștia sunt abordați și de modul în care sunt abordați. Mobilizarea poate veni dintr-un număr de surse, însă cea mai puternică este aceea în care cei responsabili cu luarea deciziilor le cer altora să se implice alături de ei în luarea deciziei. Studii de caz au demonstrat modul în care sistemele manageriale și politice deschise pot avea un efect semnificativ prin formularea unor invitații de a participa, adresate cetățenilor. Varietatea opțiunilor de participare este importantă deoarece unii oameni se simt mai confortabil cu unele tipuri de implicare, cum sunt ședințele publice, în timp ce alții preferă, spre exemplu, să poarte discuții on-line. Unii oameni vor să vorbească despre experiențele comunității sau ale cartierului în care trăiesc, în timp ce alții vor să se implice pe baza cunoașterii unui anume serviciu în calitate de utilizator.

Această secțiune pune întrebări referitoare la modurile în care autoritățile publice locale caută să implice populația, la varietatea inițiativelor pe care le susțin și la modul în care ele comunică aceste inițiative publicului.

Forme de participare

5.1 În ce mod caută autoritățile publice locale să implice cetățenii în procesul decizional?

- Invită la comentarii deschise asupra serviciilor
- Întreprinde sondaje de opinie
- Organizează ședințe deschise publicului
- Permite publicului să participe la ședințe
- Cooptează cetățeni să participe la comitete/întâlniri
- Organizează ședințe publice
- Oferă documente pentru consultare
- Organizează forumuri la nivel de zonă/cartier
- Organizează alte tipuri de forumuri
- Organizează focus group-uri
- Organizează mese rotunde cu cetățeni
- Organizează evenimente de consultare
- Altele.....

5.2 Încearcă autoritățile publice locale să utilizeze Internetul pentru implicare prin:

- Publicarea agendelor, a rapoartelor și a altor materiale on-line?
- Oferirea adreselor de e-mail ale membrilor aleși?
- Organizarea de consultări on-line?
- Folosirea mijloacelor electronice (e-mail, mesaje SMS) pentru a informa cetățenii în legătură cu consultări?
- Oferirea de forumuri de discuții on-line?
- Altele.....

Strategie

5.3 Au autoritățile publice locale o strategie pentru implicarea cetățenilor sau este vorba despre niște inițiative disparate?

5.4 Colaborează autoritățile publice locale cu alte organizații în consultarea sau implicarea publicului?

5.5 Cum stimulează autoritățile publice locale participarea cetățenilor?

5.6 Sunt activitățile de participare în mod normal desfășurate în instituțiile publice? Au experimentat autoritățile publice locale unele locații mai puțin comune în care să încurajeze participarea? (de exemplu, locuințele cetățenilor, școli, supermarketuri)

Cuprindere și diversitate

5.7 Ajung aceste forme de implicare la toate sectoarele comunității? (vârstnici/tineri, grupuri etnice minoritare, etc.)

5.8 Pe ce baze sunt utilizate diferitele forme de participare? (de exemplu, sunt unele folosite în mod special pentru a se adresa unor grupuri particulare?)

5.9 Consideră actorii decizionali prioritare anumite forme de participare, din punctul de vedere al rezultatelor acestora?

6. Cetățenilor LI SE RĂSPUNDE

Acest ultim factor cuprinde ideea că pentru ca oamenii să participe într-o manieră substanțială ei trebuie să creadă că implicarea lor contează și că duce la posibile beneficii. Pentru ca oamenii să participe ei trebuie să creadă că vor fi ascultați și, chiar dacă nu li se dă întotdeauna dreptate, cel puțin părerile lor sunt luate în considerare. Receptivitatea se referă la oferirea de feed-back, ce nu trebuie să fie întotdeauna pozitiv – în sensul acceptării viziunii dominante a participanților. Feed-back-ul implică explicarea modului în care a fost luată decizia și rolul participării în luarea deciziei. Răspunsul este vital pentru educația cetățenilor, și contribuie, astfel, la rezultatul final al procesului.

Acest set de întrebări se referă la modul în care diferite mesaje sunt cântărite de către actorii decizionali și la modul în care este oferită prioritate viziunilor contrastante. Este examinat, de asemenea, modul în care se oferă feed-back referitor la procesul decizional cetățenilor.

Ascultarea

6.1 Care sunt procedurile prin care este asigurat faptul că vocea cetățenilor este luată în considerare în procesul decizional?

6.2 Ce mecanisme sunt folosite pentru a include rezultatele consultărilor și ale inițiativelor participative în procesul decizional?

Echilibru și priorități

6.3 Cum sunt echilibrate viziunile cetățenilor în raport cu opiniile profesioniștilor și ale membrilor aleși, mai ales atunci când există divergențe?

6.4 Cât de bine înțeleg și iau în considerare actorii decizionali opiniile cetățenilor?

Foarte bine

1

-

2

-

3

-

4

Foarte prost

-

5

Feed-back și educație

6.5 Cât de bine explică autoritățile publice locale cetățenilor motivele ce au stat la baza unei decizii și modurile în care opiniile cetățenilor au fost luate în considerare?

Foarte bine								Foarte prost	
1	-	2	-	3	-	4	-	5	

6.6 În ce măsură înțeleg și acceptă cetățenii deciziile luate de autoritățile publice locale?

6.7 Ce eforturi fac autoritățile publice locale pentru a comunica mai eficient deciziile luate către cetățeni?

6.8 Au autoritățile publice locale un program de educare a cetățenilor în legătură cu participarea?

6.9 Oferă autoritățile publice locale sprijin politicienilor și/ sau funcționarilor în învățarea modalităților de a răspunde mai eficient participării?

TRANSPARENȚĂ ȘI PARTICIPARE ÎN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ
Proiect finanțat de către Uniunea Europeană prin Programul PHARE 2005
Consolidarea democrației în România – Componenta 2 – Democrație, drepturile omului,
statul de drept, independența justiției și lupta împotriva corupției.

Asistență și programe pentru dezvoltare durabilă – Agenda 21
București, Regina Elisabeta 32, sector 5
tel/fax + 40 - 21 - 3152148
e-mail: office@agenda21.org.ro; agenda21_ro@yahoo.com

septembrie 2008

Pentru eventuale informații și sesizări legate de proiectele PHARE contactați cfcu.phare@mfinante.ro

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Uniunii Europene